

Приватний університет «Київська школа економіки»

Дипломна робота на здобуття ступеня магістра публічної політики та
врядування

Дослідницька робота (Research Paper)

Тема:

**Оцінка ефективності інституційних політик академічної доброчесності у
зкладах вищої освіти**

Автор: **Тарас Тимочко, MPPG20**

Наукова керівниця: **Інна Совсун**

Київ, 2020 р.

Зміст

ВСТУП.....	5
ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА КОНТЕКСТ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
Огляд літератури.....	7
Український контекст та дослідження	9
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТЬ.....	12
ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ.....	14
Методи збору даних.....	14
Генеральна сукупність	14
Вибірка дослідження.....	14
Опис дослідження 2016 і 2018 років.....	14
Фокус-групові інтерв'ю студентів.....	16
Напівструктуровані експертні інтерв'ю та фокус-групи з викладачами ЗВО	17
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН АНАЛІЗУ ДАНИХ.....	19
Етап 1. Аналіз національного законодавства та підзаконних актів, що регулюють питання академічної доброчесності на рівні здобуття освітнього рівня бакалавра	19
Етап 2. Оцінка наявності та повноти впровадження заходів політик з-поміж п'яти компонентів за зібраними даними фокус-груп із студентами та інтерв'ю та фокус-груп із викладачами.....	19
Методологія оцінки заходів політик	20
Опис основних заходів політик	20
Додаткові заходи політик.....	23
Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі	23
Етап 3. Аналіз причин порушень академічної доброчесності студентами та особливостей проблем, що стосуються порушень.....	23
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	24
Аналіз національного законодавства та підзаконних актів, що регулюють питання академічної доброчесності на рівні здобуття освітнього рівня бакалавра	24
Основні результати аналізу державних політик	26
Оцінка ефективності впроваджених заходів політик з академічної доброчесності в чотирьох університетах	26
Університет 3 (U3) – Викладачі.....	26
Університет 3 (U3) – Студенти	30
Університет 4 (U4) – Викладачі.....	33
Університет 4 (U4) – Студенти	35
Університет 5 (U5) – Викладачі.....	38
Університет 5 (U5) – Студенти	40
Університет 6 (U6) – Викладачі.....	43
Університет 6 (U6) – Студенти	45
Загальні результати оцінки заходів політик з-поміж п'яти компонентів в університетах.....	48
Оцінка заходів політик з-поміж 5 компонентів: сумарний бал за кожен компонент.....	49
Результати оцінки заходів політик за ціллю запобігання/протидії	50

Порівняння результатів оцінювання заходів політик із результатами кількісного дослідження аналітичного центру CEDOS у 2016 та 2018 роках.	52
Оцінка впливів компонентів політик на зміну практик порушення академічної доброчесності.	54
Результати аналізу причин порушень академічної доброчесності та пов’язаних проблем.....	56
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	61
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	62
ДОДАТКИ.....	66

Анотація. Незважаючи на впроваджені державні політики щодо академічної доброчесності у вищій освіті, чимало закладів освіти все ще неспроможні забезпечити ефективне виконання вимог законодавства та нормативно-правових актів щодо запобігання та протидії порушенням студентами академічної доброчесності. Зокрема відсутні дослідження оцінки та моніторингу запровадження та виконання інституційних політик щодо академічної доброчесності задля виявлення причин неефективного менеджменту закладів вищої освіти для вирішення проблеми порушень доброчесності у навчанні. На основі даних кількісних досліджень 2016 та 2018 років, а також за результатами проведених фокус-груп з студентами та експертних інтерв'ю з викладачами, було проведено оцінку впровадження інституційних політик щодо академічної доброчесності у чотирьох вищих навчальних закладах. Було виявлено, що в університетах, що продемонстрували скорочення практик порушень студентами, значну увагу було приділено інформуванню студентів щодо важливості дотримання принципів академічної доброчесності та політик самих закладів, навчанню компетентностей з академічного письма, а також чіткому визначенню та застосуванню санкцій за конкретні порушення. Заклади освіти, в яких проблема порушень залишається досі значною, не мають комплексних механізмів реалізації затверджених державних та інституційних політик.

Ключові слова: заходи політик з академічної доброчесності, списування, академічний плагіат, купівля письмових робіт, хабарництво

Кількість слів: 16500

ВСТУП

В період з 2016 року по сьогодні на національному рівні було впроваджено чимало політик щодо підсилення академічної доброчесності в закладах вищої освіти України, проте чимало університетів лише формально дотримуються таких нововведених норм. В рамках інституційної автономії університети самостійно повинні формувати та впроваджувати політики, що регулюють освітній процес, проте часто такі політики, якщо й створені, мають імітаційну функцію без реального практичного впровадження.

Результати соціологічних досліджень 2015-16 років та окремі кейси міждержавних відносин в сфері освіти засвідчили про низький рівень загальної якості вищої освіти в українських ЗВО та про недовіру до результатів навчання студентів серед українського суспільства та в міжнародному просторі. Питання якості освіти стояло на порядку денному українського Уряду навіть раніше, що відображено у прийнятому в 2014 році Законі «Про вищу освіту» (Закон України «Про вищу освіту, 2020), а також неодноразово озвучувалось представниками влади під час публічних заяв. В 2015 році одним із аспектів якості освіти та суспільної довіри було озвучено розвиток академічної доброчесності ("Проект, Неофіційний текст от 17.12.2015, Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (неофіційний текст)", 2015). З того часу підтримка принципів академічної доброчесності мала відображення у надалі прийнятому законодавстві, нормативно-правових актах та рекомендаціях Міністерства освіти і науки України та інших державних органів. Разом з тим, відповідальність за запобігання та протидію академічним порушенням була покладена на заклади вищої освіти.

Завданнями цього дослідження є:

- Визначити вплив різних компонентів університетських політик з академічної доброчесності на практику порушень студентами
- Визначити комплекс заходів, що були впроваджені в університетах, де ситуація щодо порушень покращилась/не змінилась за період 2016-2018 років
- Визначити причини порушень академічної доброчесності та додаткові заходи політик, що можуть бути застосовані для запобігання та протидії порушень в університетах, що потрапили у вибірку
- Виокремити найкращі практики та створити рекомендації для інших ЗВО України
- Виокремити проблеми, що можуть бути вирішені через нормативне регулювання та надати рекомендації для відповідних органів державної влади.

Аналітичні питання:

- Які з компонентів політик академічної доброчесності були найбільш ефективними у запобіганні та протидії порушень? Які практичні заходи політик були впроваджені та наскільки успішно?
- Які причини порушень академічної доброчесності не були взяті до уваги при формуванні політик в успішних та неуспішних університетах?

Дослідницькі гіпотези:

1. ЗВО, в яких практики порушень академічної доброчесності скоротились, впровадили найбільшу кількість заходів, що були виконані повною мірою на усіх факультетах/курсах
2. ЗВО, в яких практики порушень не скоротились, впровадили найменшу кількість заходів, що були виконані повною мірою на усіх факультетах/курсах
3. Серед причин порушень академічної доброчесності, що зазначають студенти та викладачі, існують такі, що не були взяті до уваги при розробці політик.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА КОНТЕКСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Огляд літератури

Питання політик академічної доброчесності активно обговорюється науковцями та практиками на двох основних дискусійних платформах – International Center for Academic Integrity (ICAI), що об'єднує академічну спільноту усіх країн, проте з більшим представництвом країн Західної півкулі; та European Network for Academic Integrity (ENAI), організації, що об'єднує консорціум європейських університетів. Географічна репрезентативність, а відповідно, особливості освітніх систем, обох організацій визначає й дискурс щодо специфіки проблем доброчесності. Так, наприклад, на платформі ICAI частіше можна зустріти обговорення саме внутрішніх інституційних політик університетів та індивідуальних практик викладачів, тоді як ENAI частіше зосереджені на національних політиках (також частково пояснюється політикою та зацікавленнями основного донора їх досліджень – Європейської Комісії).

Фундаментальні цінності академічної доброчесності висвітлено у праці Терези Фішман, яка є однією із найбільш цитованих українськими дослідниками даної тематики, та не лише. Дослідниця виокремлює 6 основних цінностей, на які повинна спиратись, за словами авторки, будь яка політика академічної доброчесності – це чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність (Fishman, 2012). Варто зауважити, що серед лише чотирьох мовних версій цього документа на сайті ICAI доступна українська.

«Чому студенти списують?» - стаття Сміта та Ріджвей, де автори обговорюють поведінкові мотиви студентів, які списують, та дискутують щодо політик університетів, які можуть запобігти списуванню, вказують на роль викладача в цьому процесі, серед причин виокремлюють відсутність жорстких політик та недостатню поінформованість студентів щодо принципів академічної доброчесності. (Сміт & Ріджвей, 2008)

Найчастіше західні дослідники обговорюють підходи щодо боротьби з плагіатом, а саме як ідентифікувати елементи плагіату та побудувати ефективну стратегію його попередження чи протидії (Fishman, 2009; Сміт & Ріджвей, 2008; Brown, 2019). Також звертають увагу на педагогічні підходи з інформування щодо загроз порушень та пропонують деякі рішення з власних практик (Yee, 2019), наголошують на важливості оновлення інституційних політик з академічної доброчесності задля їх відповідності реальним проблемам, що потребують вирішення на кампусі (Moriarty, 2019).

Доволі свіжий погляд на етичні кодекси вніс в цю наукову дискусію Ден Аріелі у своїй книзі «Чесно про (не)чесність», в якій автор та його колеги поставили під сумнів ефективність кодексу етики, як інструменту запобігання списуванню, натомість виявили в рамках соціальних експериментів, що підписання декларацій про відмову від списувань перед іспитом дають значно більший ефект (Аріелі, 2019).

Останнім часом найбільш не вирішеною проблемою в країнах Заходу є купівля письмових робіт серед студентів, відповідно все частіше науковці приділяють увагу цьому питанню та пропозиціям щодо його вирішення. Хоча й досі немає одностайного рішення, що робити із студентами та надавачами таких послуг. Найчастіше звучить заклик впровадити кримінальну відповідальність за “ghost-writing” та згадуються новації від антиплагіатного гіганта TurnItIn з встановлення авторського стилю студентів (Crossman, 2019; Morris, 2018). Крім цього, варто зазначити, що Україна час від часу з’являється в текстах новинних статей в досить негативному ключі, як одне із головних джерел продукування письмових робіт на продаж – найяскравіший приклад кейс української компанії “EduBirdie” (Jeffreys & Main, May, 2018; NPR, April, 2019).

Хоча інколи Україна потрапляє в поле зору іноземних науковців і з позитивного боку. Тріша Бертрам-Галлант після свого нещодавнього візиту до Києва присвятила колонку на сайті ICAI зусиллям України під назвою “What to do? Learning from the Ukrainian Academic Integrity Movement” (Gallant, 2019). В статті йдеться про роботу двох проектів технічної допомоги Уряду України «Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні(SAIUP)» та «Проекту формування академічній доброчесності в школі(SAISS)», про затвердження принципів та норм академічної доброчесності на законодавчому рівні та роботу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

В контексті цієї роботи особливої уваги заслуговує дослідження представників ENAI Гленденінг, Фолтинєка та інших авторів, де порівнюються політики академічної доброчесності 27 країн ЄС за дев’ятьма індикаторами: комунікація важливості дотримання академічної доброчесності, обізнаність студентів та викладачів в цьому питанні, навчання студентів та викладачів, дослідницька діяльність в країні щодо академічної доброчесності, прозорість впровадження політик, наявність та якість політик, запровадження санкцій за порушення, використання антиплагіатних програм університетами, політики щодо запобігання порушень. (Glendenning, Foltyněk, 2013) Методологія аналізу даних цього дослідження видається доволі структурованою та прагматичною, тому в рамках цієї роботи було запозичено підхід авторів до формування компонентів та індикаторів для оцінки ефективності університетських політик. Проте, спроба оцінки національних політик загалом, з огляду на інституційні розбіжності у впровадженні власних університетських політик, а також репрезентативність вибірки, викликає певні питання до дискусії.

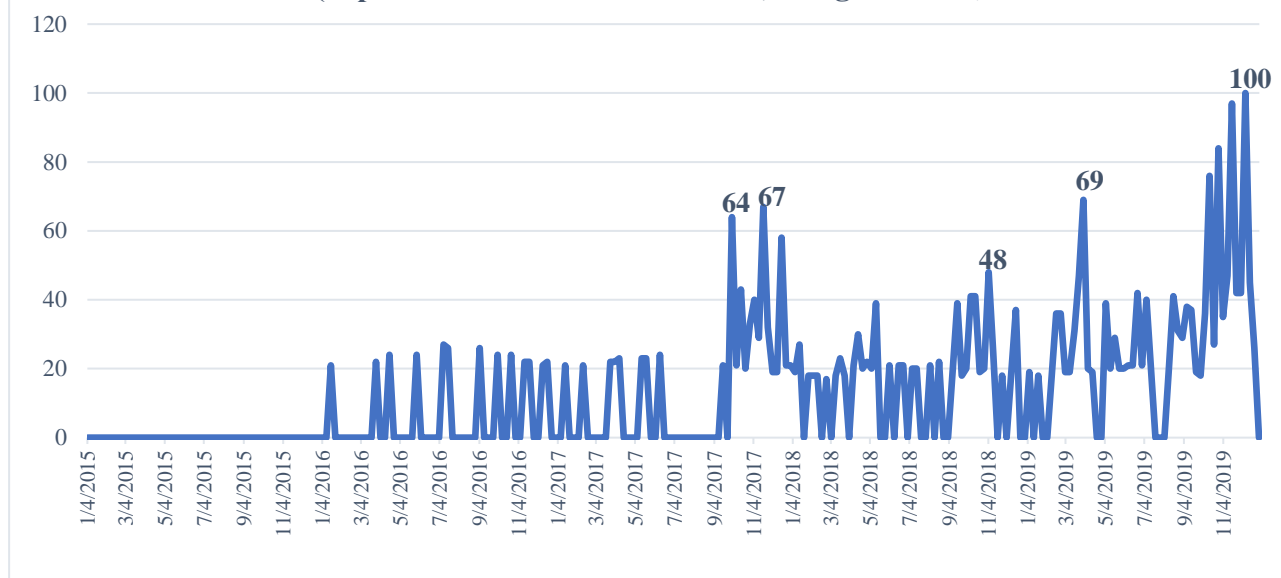
Один із важливих для цього дослідження прикладних ресурсів розроблених ICAI є Academic Integrity Rating System (Academicintegrity.org, 2019). Цей документ є деталізованим опитувальником для проведення внутрішньої чи зовнішньої інституційної оцінки системи забезпечення академічної доброчесності. Документ систематизовано за численними категоріями, які дозволяють університетам виявити рівень прогресивності (maturity) своєї системи академічної доброчесності та порівняти із іншими університетами, що попередньо брали участь в рейтингуванні. Частково методологія складання опитувальника була запозичена для формування сценарію студентських фокус-груп та гайду проведення напівструктурованих інтерв'ю цього дослідження (Academicintegrity.org, 2019).

Український контекст та дослідження

Для подальшого дослідження українських ЗВО та їх політик варто прослідкувати передумови розвитку концепції академічної доброчесності як компоненту якості освіти, ставлення населення до академічних порушень та корупції, а також окреслити обізнаність освітньої спільноти із самим поняттям академічної доброчесності.

Поняття «академічна доброчесність» чи його таке формулювання, є досить новим для українського суспільства. Про це свідчить статистика пошукових запитів Google з початку 2015 по початок 2020 років. На Графіку 1, побудованому за допомогою Excel MS, можна помітити, що за весь 2015 рік не було жодного запиту за цим словосполученням. Чи не вперше поняття було вжито у проекті Закону України «Про освіту» 2014-2015 роках. Наприкінці 2015 року Міністерством освіти і науки України було представлено проект «Стратегії реформування вищої освіти до 2020 року» ("Проект, Неофіційний текст от 17.12.2015, Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (неофіційний текст)", 2015). В цьому документі було зазначено «розвиток практик академічної доброчесності, зокрема належного цитування, протидії плагіату, анонімного рецензування» як одне із завдань на період 2016-2020 років.

**Графік 1. Кількість запитів "Академічна доброчесність"
у % до найбільшого значення
(період 01.01.2015 по 01.01.2020, Google Trends)**

В 2015 році Східноукраїнським фондом соціальних досліджень було проведено дослідження, що окреслило чисельність, види та причини порушень студентами академічної доброчесності в українських університетах. Так за результатами опитування студентів (n=1928) близько 90% респондентів плагіювали свої академічні тексти в тій чи іншій формі, 67% вдаються до списування на іспитах, 23% заявили, що знають про випадки отримання оцінок за гроші чи послуги на своєму факультеті. Серед основних причин плагіату студенти називали лінь, великий обсяг письмових робіт, відсутність професіоналізму та мотивації викладачів реагувати на академічні порушення, відсутність політик щодо плагіату, загальне суспільне толерування плагіату як явища (Міжнародний фонд "Відродження", 2015, 49-50).

Опитування Фонду «Демократичні ініціативи» 2015 року проілюструвало подібну ситуацію – 34% студентів особисто стикались із корупцією у ЗВО, 26% чули про випадки від інших, 40% - вважали, що копіювання письмових робіт є поширеним явищем в університеті, 29% - назвали це загальною практикою. Причинами академічного шахрайства 47% вважали особисту лінь студентів, 44% - зазначили, що вища освіта знецінена і їм необхідний лише диплом, 32% - серед причин вважають низьку заробітну плату викладачів (Сидорчук, 2015, с. 4-12). Метою двох описаних вище досліджень був моніторинг суспільної та студентської думки щодо проблем академічної доброчесності, проте не рекомендація для подальших кроків з впровадження політик для попередження чи протидії академічному шахрайству.

На початку 2016 року Інститутом освітньої аналітики було проведено дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України, що виявило відсутність інституційних політик закріплених в кодексах етики

чи відповідних документів у більшості університетів (Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України, 2016). Лише 15,5% (27 із 172 ЗВО) змогли представити подібний документ. Крім того було виявлено чимало «позитивних» практик серед 172 університетів, як наприклад, 108 ЗВО із 172 заявили, що перевіряють на плагіат академічні тексти, 115 – пояснюють на парах студентам аспекти дотримання академічної доброчесності, 122 ЗВО відповіли, що інформують студентів щодо запобігання плагіату в навчально-методичних планах курсу. З огляду на методологію, яку обрали автори дослідження, його результати викликають певний сумнів. Опитування проводилось шляхом анкетування одного представника адміністрації університету, можна припустити, хоча й автори напряду це і самі роблять, що цей представник був зацікавлений подати лише позитивні дані, або ж навіть сфабрикувати їх. Крім того така мала та нерепрезентативна вибірка представників університетів не дала можливість отримати альтернативну точку зору студентів та викладачів різних факультетів, кафедр для отримання повноцінного уявлення про об'єкт дослідження.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТЬ

Ефективність політик щодо академічної доброчесності – в рамках дослідження вимірюється за наступними критеріями:

1. Відповідність затверджених ЗВО політик повноті їх реалізації
2. Результативність політик – чи відповідає мета політик отриманому результату

Політики щодо академічної доброчесності – комплекс заходів, спрямований на вирішення проблеми порушення академічної доброчесності. В даному дослідженні розглянуті наступні порушення – списування, академічний плагіат (далі - плагіат), купівля текстів, хабарництво.

Відповідно в кожному із ЗВО, що увійшов в вибірку аналізувались наступні види політик:

- політика щодо запобігання та протидії списування
- політика щодо запобігання та протидії академічного плагіату
- політика щодо запобігання та протидії купівлі академічних текстів
- політика щодо запобігання та протидії хабарництву

Порушення академічної доброчесності включає списування, академічний плагіат, купівлю/здача текстів, хабарництво. Визначення цих термінів в даному дослідженні збігається із визначенням Закону України «Про освіту», стаття 42 «Академічна доброчесність» (Закон України «про освіту», 2020)

Купівля академічних текстів (та оприлюднення їх під своїм іменем) в рамках дослідження виокремлено як окремий вид порушення, проте в рамках законодавства таке порушення не виокремлено і підпадає за визначенням під ознаки плагіату та обману. Оскільки механізм та мотивація такого порушення дещо відрізняються на практиці, його було відокремлено від плагіату в рамках цього дослідження.

Компоненти університетських політик з академічної доброчесності – частина університетської політики, що включає комплекс цільових заходів, спрямованих на попередження чи протидію порушень академічної доброчесності.

Заходи політик – це дії адміністрації, викладачів чи студентів або події, що відбувались із залученням учасників освітнього процесу ЗВО, метою яких є запобігання чи протидія порушенням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу.

На основі огляду подібних досліджень та інструментаріїв з оцінки інституційних політик (Glendenning, Foltynek, 2013; AcademicIntegrity.org, 2019) для цього дослідження виокремлено основні компоненти політик:

Інформування – роз'яснення студентам та викладачам університету ключових понять щодо академічної доброчесності, важливості дотримання державних та інституційних політик щодо академічної доброчесності, а також видів відповідальності за порушення.

Навчання – формування компетенцій та навичок, що дозволяють студентам та викладачам виконувати вимоги освітньої програми.

Сприяння спроможності – створення умов в рамках освітнього процесу щодо відповідності вимог до студентів та викладачів та їх спроможності дотримуватись цих вимог.

Відповідальність/контроль – виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності та застосування санкцій за ці порушення.

Зворотній зв'язок – отримання від студентів та викладачів коментарів, зауважень та пропозицій щодо організації освітнього процесу та змісту/форми освітніх програм.

ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ

Дизайн дослідження: порівняльний та process tracing

Порівняльний дизайн використано для порівняння політик щодо академічної доброчесності за повнотою впроваджених заходів та порівняння ефективності комплексів політик між різними ЗВО.

Process tracing застосовано для відслідковування, яким чином і наскільки успішно впроваджені політики щодо академічної доброчесності на різних рівнях: державному, інституційному, рівні виконання.

Методи збору даних

Для збору даних використано методи фокус-групового інтерв'ю (далі – ФГ), напівструктурованого експертного інтерв'ю, також використовуються дані попереднього кількісного дослідження проведеного у 2016-2018 роках.

Методологія опрацювання та аналізу даних: кількісний та якісний контент-аналіз транскриптів фокус-групових інтерв'ю, експертних інтерв'ю, законодавчих та підзаконних актів, документів інституційних політик. Також застосований порівняльний аналіз даних двох хвиль кількісного дослідження 2016 та 2018 років.

Генеральна сукупність

Заклади вищої освіти, що відповідно до закону «Про вищу освіту» мають право повної університетської автономії, тобто всі ЗВО за виключенням «закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання».

Вибірка дослідження

До вибірки входять 4 заклади вищої освіти, що попередньо брали участь у дослідженнях 2016 та 2018 років щодо практик порушень академічної доброчесності та факторів, що можуть впливати на ці порушення. Обґрунтування вибору саме цих чотирьох ЗВО наведено нижче.

Опис дослідження 2016 і 2018 років

10 закладів вищої освіти, що брали участь в Проекті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). В рамках Проекту аналітичним центром CEDOS спільно із Gfk Ukraine було проведено дві хвилі особистих інтерв'ю за методом CAPI – computer-assisted personal interview (Стадний, Жерьобкіна, 2019). Опитування

проводилось у листопаді-грудні 2016 (кількість респондентів = 3160) та у 2018 році (кількість респондентів = 3138). Вибірка респондентів сформована за м'якими квотами щодо курсу та факультету ЗВО. Максимальна похибка становить 4,9%-5,5% (залежно від ВНЗ). В обох роках був використаний однаковий опитувальник.

Опитування проводилось з метою з'ясувати думку студентів щодо рівня поширеності різних проявів академічної доброчесності та чинників, які можуть впливати на цей рівень.

Результати опитування були використані в рамках Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні для формування стратегії впровадження заходів проекту з консультування та підтримки університетів в протидії та запобіганні порушень академічної доброчесності. Результати є конфіденційною інформацією, проте за згодою сторін були опубліковані в 2016 та 2018 роках без зазначення реальних назв ЗВО, що брали участь. Тому у цьому дослідженні буде використовуватись те ж саме кодування назв університету.

Серед 10 університетів з цієї вибірки для подальшого дослідження було обрано 4, два з яких не показали суттєвих змін у практиках студентів щодо порушень академічної доброчесності (або в межах похибки), а також два ЗВО, що показали зменшення кількості порушень. При відборі цих університетів брались до уваги питання №31.1-31.14 (опитувальник 2016 року) та №32.1-32.14 (опитувальник 2018 року) (Стадний, Жерьобкіна, 2019): «Наскільки поширені перераховані нижче практики на вашому факультеті?» Загалом респондентам пропонували оцінити 14 різних практик порушень академічної доброчесності, до уваги брались суми відповідей варіантів «дуже часто трапляються» і «часто трапляються». В результаті пораховано середній відсоток практик порушень за усіма 14 запитаннями у 2016 та 2018 роках та обрано Університет 3, Університет 4, Університет 5, та Університет 6 (Далі – U3, U4, U5, U6). Див. Таблиця 1.

Таблиця 1. Зміна у практиках порушень академічної доброчесності серед студентів U3, U4, U5 та U6.								
Рік опитування	U3		U4		U5		U6	
	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018
Середній відсоток за 14 практиками порушень академічної доброчесності	27%	20%	37%	27%	20%	24%	37%	38%
Скорочення порушень за 2016-2018 роки	7%		10%		-4%		-1%	

Фокус-групові інтерв'ю студентів

Мета – зібрати дані для аналізу наявності та повноти впровадження компонентів та заходів політик, спрямованих на запобігання та протидію порушенням академічної доброчесності в рамках освітнього процесу.

В кожному ЗВО проведено два фокус-групові інтерв'ю, за виключенням У6, де було проведено одну ФГ з десятьма учасниками, що представляли усі роки навчання та 9 з 11 факультетів ЗВО. Відповіді учасників в рамках опитування часто збігались в описі політик університету загалом, та давали змогу зрозуміти особливості впроваджених заходів політик на кожному факультеті. Дані отримані в рамках цієї ФГ дали підстави вважати, що зібраної інформації достатньо для подальшого аналізу.

Мінімальна кількість учасників ФГ – 4, максимальна – 10.

Учасники ФГ: студенти 2-4 курсів, представники мінімум 2/3 факультетів від загальної кількості в кожному із ЗВО.

Підбір учасників ФГ здійснювався за допомогою студентів та викладачів (з умовою, що вони не займають керівних посад у ЗВО), що були попередньо залучені до заходів Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні, проте ці особи не брали участі у ФГ. Учасники були відібрані випадково, однак це були насамперед ті, хто мав час та можливість. Компенсації учасникам ФГ не передбачалось.

ФГ проведено в період з 13 по 24 грудня 2019 року у чотирьох містах України. Приміщення для ФГ були надані адміністрацією ЗВО.

Дати проведення ФГ в кожному із ЗВО:

У3: 19 грудня 2019

У4: 13 грудня 2019

У5: 24 грудня 2019

У6: 18 грудня 2019

Сценарій фокус-груп складався із трьох блоків запитань:

- Обізнаність щодо принципів академічної доброчесності. В цьому блоці містилось 6 запитань щодо виявлення та оцінки заходів з інформування студентів про необхідність дотримання принципів академічної доброчесності
- Створення умов для запобігання порушень. Цей блок містив 8 запитань щодо таких компонентів політик як навчання, сприяння спроможності та зворотній зв'язок, та наявності/повноти заходів в рамках цих компонентів

- Контроль та відповідальність. Містив 8 запитань щодо заходів контролю за дотриманням принципів академічної доброчесності та щодо відповідальності за порушення.

Напівструктуровані експертні інтерв'ю та фокус-групи з викладачами ЗВО

Мета – зібрати дані для аналізу наявності та повноти впровадження компонентів та заходів політик спрямованих на запобігання та протидію порушенням академічної доброчесності в рамках освітнього процесу.

В трьох університетах було проведено по 3 напівструктуровані експертні інтерв'ю з викладачами. У випадку U5 було проведено одну ФГ з завідувачами/заступниками завідувачів кафедр. Також у U5 проведено одне інтерв'ю із начальником навчально-методичного відділу, проте зібрані дані не були враховані в подальшому аналізі через значну розбіжність у відповідях із відповідями інших учасників дослідження, що дозволяє припустити про необ'єктивність та сумнівну достовірність зібраної інформації.

Критерії учасників інтерв'ю та ФГ – особи, що відповідають чи залучені до заходів із забезпечення якості освіти чи академічної доброчесності, обізнані із організацією освітнього процесу, обов'язковий критерій - досвід викладання в університетах з 2016 по дату проведення інтерв'ю.

Характеристика учасників, що взяли участь в інтерв'ю:

U3: 1 начальник навчально-методичного відділу також відповідальний за заходи із забезпечення якості освіти, 1 проректор із навчальної роботи, 1 викладач

U4: 1 відповідальний за внутрішнє забезпечення якості освіти, 1 відповідальний за проведення заходів з просування принципів академічної доброчесності, 1 доцент/викладач кафедри

U6: 2 викладачів-учасників розробки положення про запобігання плагіату та проекту кодексу честі учасників освітнього процесу, 1 викладач кафедри.

Характеристика учасників, що взяли участь в ФГ:

U5: 4 завідувачі/заступники кафедр 4 різних факультетів, відповідальні за впровадження заходів політик з академічної доброчесності в межах своїх структурних підрозділів.

Дати проведення інтерв'ю та ФГ в кожному із ЗВО:

U3: 19 грудня 2019

U4: 13 грудня 2019

U5: 24 грудня 2019

U6: 18 грудня 2019

Гайд для проведення напіструктурованого експертного інтерв'ю з викладачами складався із 18 запитань, серед яких запитання, що стосувалися кожного із компонентів політик та заходів: інформування студентів щодо важливості дотримання академічної доброчесності (Q2-3,5); навчання студентів навикам академічного письма та викладачів навикам викладання із застосуванням практик сприяння академічній доброчесності (Q5, 14-15); сприяння спроможності виконанню студентами та викладачами вимог освітніх програм (Q10-13), відповідальності студентів та викладачів за порушення академічної доброчесності (Q6-9, 16); зворотного зв'язку адміністрації/викладачів ЗВО із студентами (Q3,17).

Для проведення фокус-групових інтерв'ю з викладачами в U5, було використано питання гайду напіструктурованого інтерв'ю. У випадку ФГ із викладачами курсу «Основи академічного письма» більш детально було обговорено питання щодо інформування, навчання та сприяння спроможності.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН АНАЛІЗУ ДАНИХ

Етап 1. Аналіз національного законодавства та підзаконних актів, що регулюють питання академічної доброчесності на рівні здобуття освітнього рівня бакалавра

Завданнями аналізу були:

- Визначити правовий статус 4 академічних порушень, що є у фокусі цього дослідження (списування, академічний плагіат, купівля письмових робіт, хабарництво).
- Які санкції передбачені законодавством за порушення?
- Хто зобов'язаний, відповідно до законодавства, стежити за дотриманням принципів академічної доброчесності на рівні держави та університетів?

Вибірка:

В межах дослідження було проаналізовано Закон «України про освіту», Закон України «Про вищу освіту», та Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019).

Етап 2. Оцінка наявності та повноти впровадження заходів політик з-поміж п'яти компонентів за зібраними даними фокус-груп із студентами та інтерв'ю та фокус-груп із викладачами.

Заходи політик в рамках дослідження виокремлено за результатами огляду попередніх досліджень політик академічної доброчесності (Glendenning, Foltynек, 2013) та інструментів оцінки системи забезпечення академічної доброчесності (Academicintegrity.org, 2019). З огляду на масштаб даного дослідження, а також специфіку проблем української системи освіти, було виокремлено ті, які часто згадані в методичних рекомендаціях щодо забезпечення академічної доброчесності Міністерства освіти і науки України від 24 жовтня 2018 року (Бахрушин, Ніколаєв, 2018) та Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти від 25 жовтня 2019 року (*Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності*, 2019). Крім того, перелік доповнювався, якщо інші заходи політик згадувались під час фокус-груп чи інтерв'ю в більше ніж одному ЗВО.

Заходи політик в рамках даного дослідження було виокремлено на основі огляду попередніх подібних досліджень (Glendenning, Foltynек, 2013; AcademicIntegrity.org, 2019), а також доповнено на основі зібраних даних ФГ та інтерв'ю. Заходи згруповано за 5 цілями політик (компонентами): інформування, навчання, сприяння спроможності,

встановлення відповідальності, встановлення зворотнього зв'язку з учасниками освітнього процесу.

Методологія оцінки заходів політик

Кожен з заходів оцінювався за наявністю та повнотою виконання.

Учасникам польових досліджень було задано прямі запитання щодо наявності та впровадження заходів політик (див. опис заходів політик нижче)

Для визначення оцінки(балу) було встановлено контрольне запитання: Чи був впроваджений захід X? Кожен захід оцінювався: 0 балів=не впроваджено жодного, 1 бал=впроваджено частково (на окремих курсах, факультетах, заняттях, окремими викладачами), 2 бали=впроваджено повністю (охоплює усю цільову аудиторію заходу, наприклад усіх студентів першого курсу, чи усіх викладачів певних спеціальностей). Якщо один і той самий захід був згаданий кількома учасниками досліджень, його було оцінено лише один раз.

Відповіді студентів та викладачів оцінювались окремо, навіть якщо відбувалось дублювання оцінки одних і тих же заходів (за виключенням заходів щодо хабарництва та можливості обирати вибіркові дисципліни – див. Опис заходів політик). Якщо характеристика одного і того ж заходу відрізнялась у студентів та викладачів, захід було оцінено відповідно до характеристики кожної із груп учасників дослідження (викладачів та студентів). Наприклад, якщо викладачі одного із університетів зазначали, що перевірка на плагіат дипломних робіт відбувається на усіх факультетах, а студенти того ж університету зазначали, що така перевірка є лише на окремих факультетах, то відповідь викладачів оцінювалась в 2 бали, а відповідь студентів в 1 бал.

Такий підхід в оцінці дає змогу порівняти загальний бал студентів та викладачів та визначити розбіжності у проінформованості. Сумарний бал відповідей обох груп дасть змогу отримати більш об'єктивну оцінку кожного з компонентів політик.

У випадку проведення інформаційних заходів – кожен з перелічених учасниками дослідження було оцінено окремо. Якщо в межах одного року проведено кілька заходів одного типу(змісту) для різних студентських аудиторій (різних курсів, різних спеціальностей) такий перелік заходів було оцінено як один.

Опис основних заходів політик, питання щодо яких були включені в опитувальники досліджень.

Заходи політик з інформування:

1. Заходи з представлення та ознайомлення з політиками щодо академічної доброчесності (презентація інституційних політик щодо академічної доброчесності,

підписання кодексів/положень щодо академічної доброчесності, підписання декларації про дотримання принципів академічної доброчесності до/після тестів, заліків, іспитів, інше).

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q3-4, гайд інтерв'ю – Q2)

2. Відкриті та закриті публічні заходи спрямовані на інформування учасників освітнього процесу щодо важливості дотримання принципів академічної доброчесності (лекції, круглі столи, ігри, квести, презентації, інше).

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q4, гайд інтерв'ю – Q2)

3. Усні/письмові застереження викладачами/адміністрацією ЗВО студентів про можливі наслідки порушення академічної доброчесності

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q5, гайд інтерв'ю – Q6)

Заходи навчання – в рамках дослідження виокремлено:

1. Наявність окремого освітнього компоненту, де студенти мають змогу отримати знання та здобути навички з написання академічних текстів: структуруванню, написанню різних видів академічних тестів, правил цитування чи пошуку необхідної для дослідження інформації (курсу чи частини курсу з академічного письма, академічної доброчесності, наукової етики, методів наукових досліджень). Якщо в університеті таких обов'язкових курсів існує кілька, кожен з них оцінювався окремо.

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q7, гайд інтерв'ю – Q14)

2. Консультування та супровід науковими керівниками студентів під час написання кваліфікаційних робіт

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q7-8, гайд інтерв'ю – Q14-15)

3. Надання викладачами студентам коментарів, відгуків та пропозицій до покращення академічних текстів

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q8, гайд інтерв'ю – Q15)

Заходи з сприяння спроможності:

1. Інформування студентів щодо чітких вимог до виконання завдань в рамках освітньої програми/компонента (силабуси/навчально-методичні плани курсів)

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q10, гайд інтерв'ю – Q10)

2. Інформування студентів щодо чітких критеріїв оцінювання результатів навчання (силабуси/навчально-методичні плани курсів)

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q11, гайд інтерв'ю – Q10)

3. Інформування щодо термінів виконання завдань перед початком їх виконання

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q9, гайд інтерв'ю – Q10, 13)

4. Реалістичність встановлених кількості та обсягу навчальних завдань в рамках освітньої програми*

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q9, гайд інтерв'ю – N/A)

*Оскільки кожен окремий викладач не зможе оцінити реальне навантаження студентів на усіх курсах в рамках семестру чи року, цей критерій оцінювався тільки за

відповідями студентів, щодо їх спроможності виконати той обсяг завдань, що вимагає освітня програма.

Заходи з встановлення контролю та відповідальності:

1. Наявність перевірки на плагіат із застосуванням програмного забезпечення чи інших інформаційних технологій (окремо оцінюється перевірка на плагіат курсових/дипломних та проміжних робіт)

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q16, гайд інтерв'ю – Q8)

2. Реагування на випадки списування під час виконання завдань, контрольних заходів: заліків, іспитів, усних доповідей;

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q15, гайд інтерв'ю – Q4,7)

3. Наявність етичних комісій, чи іншого уповноваженого органу/особи, що розглядають звернення учасників освітнього процесу щодо порушень академічної доброчесності

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q20, гайд інтерв'ю – Q16)

4. Наявність випадків притягнення до відповідальності за випадки порушень академічної доброчесності*

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q15,17,18, гайд інтерв'ю – Q6-8)

*наявність випадків різних видів порушень академічної доброчесності підтверджена кількісним дослідженням центру CEDOS у 2016-2018 роках. Цей критерій оцінює практику встановлення контролю та відповідальності за такі порушення. Питання щодо хабарництва не було включено в інструментарій опитування викладачів, оскільки хабарництво - це пряме порушення закону, тому можна було припустити необ'єктивну/неправдиву відповідь. Якщо жоден із викладачів в ЗВО не згадував самостійно про випадки хабарництва та випадки відповідальності за це, оцінювання відбувалось за відповідями студентів.

Заходи з встановлення зворотнього зв'язку:

1. Можливість студентів обирати навчальні дисципліни в рамках вимог чинного законодавства (не менше 25% від загальної кількості кредитів)

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q12, гайд інтерв'ю – N/A)

Запитання щодо вибіркового дисциплін не було задано в інтерв'ю чи ФГ з викладачами, бали за цей захід були зараховані до загальної оцінки викладачів за відповідями студентів університету. Відсутність вибіркового дисциплін є прямим порушенням закону, тому була велика ймовірність неправдивої відповіді викладачів чи осіб, що є представниками адміністрації ЗВО.

2. Можливість студентів оцінити організацію, методик та зміст курсу після завершення

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q13, гайд інтерв'ю – Q17)

3. Можливість брати участь у розробці інституційних політик, в тому числі з академічної доброчесності

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q3,13,20,21, гайд інтерв'ю – Q3,16,17)

Додаткові заходи політик

Якщо учасники дослідження називали додаткові заходи політик, що не були передбачені опитувальником, вони також оцінювались за критеріями, що застосовувались для основних заходів - 0 балів=не впроваджено жодного, 1 бал=впроваджено частково (на окремих курсах, факультетах, заняттях, окремими викладачами), 2 бали=впроваджено повністю (охоплює усю цільову аудиторію заходу, наприклад усіх студентів першого курсу, чи усіх викладачів певних спеціальностей).

Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі

Окремо серед заходів політик в рамках дослідження розглядаються такі, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі чи академічний персонал закладу освіти: інформування викладачів щодо академічної доброчесності, навчання (підвищення кваліфікації) задля запобігання та протидії академічним порушенням, сприяння спроможності викладачів, відповідальність викладачів за порушення ними чи сприяння порушення академічної доброчесності іншими учасниками освітнього процесу, зворотній зв'язок із викладачами (врахування побажань викладачів при організації освітнього процесу) задля запобігання чи протидії академічним порушенням. Окрім запитання Q5, інших в гайд інтерв'ю включено не було, проте викладачі могли зазначати подібні заходи в межах розмови. Даний компонент дослідження не входить в основні завдання, проте зібрана інформація може стати корисною для подальших досліджень.

Етап 3. Аналіз причин порушень академічної доброчесності студентами та особливостей проблем, що стосуються порушень.

За даними зібраними під час ФГ із студентами та інтерв'ю/ФГ з викладачами було виокремлено та окреслено окремі причини порушень, що називали студенти та викладачі.

Питання в інструментаріях: (сценарій ФГ – Q15,18, гайд інтерв'ю – Q4,6)

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз національного законодавства та підзаконних актів, що регулюють питання академічної доброчесності на рівні здобуття освітнього рівня бакалавра

Для детального розуміння обов'язків та можливостей закладів вищої освіти щодо встановлення власних політик з академічної доброчесності проведено аналіз українського законодавства, підзаконних актів, та методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, спрямованих на протидію академічним порушенням. В рамках аналізу до уваги брались норми, що регулюють забезпечення дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу (на бакалаврському рівні)¹.

Законодавчі акти:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 16 січня 2020 року (Закон України «Про вищу освіту», 2020)

- Zobov'язує ЗВО мати внутрішню систему забезпечення якості освіти
- Zobov'язує ЗВО мати затверджену власну політику щодо забезпечення дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу
- Zobov'язує науково-педагогічних працівників дотримуватись академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти
- Zobov'язує здобувачів виконувати вимоги освітньої програми та дотримуватись академічної доброчесності
- Zobov'язує ЗВО скасувати рішення про присудження ступеня вищої освіти чи присвоєння відповідної кваліфікації у разі виявлення фактів порушень академічної доброчесності здобувачем освіти
- Уповноважує Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти формувати вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти та проводити акредитацію освітніх програм ЗВО (відповідно до Положення про акредитацію)

2. Закон України «Про освіту» від 16 січня 2020 року (Закон України «Про освіту», 2020)

- Визначає академічну доброчесність як одну із «засад державної політики у сфері освіти та як принцип освітньої діяльності»

¹ Аналіз містить деякі прямі цитати із відповідних документів.

- Визначає «академічну доброчесність» як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.»

- Визначає обов'язки учасників освітнього процесу щодо дотримання принципів академічної доброчесності

- Визначає перелік та дає визначення порушенням академічної доброчесності таким як: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. Таке порушення як «купівля/академічних текстів» напряду не згадано у переліку, що дає законодавство, проте воно підпадає під визначення обману чи академічного плагіату (Закон України “Про освіту”, 2020, ст. 42, пункт 4)²

- Визначає перелік видів відповідальності за порушення

- Уповноважує заклади освіти самостійно визначати порядок виявлення та встановлення фактів порушень академічної доброчесності

Підзаконні акти:

3. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Документ затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 (Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, 2019):

- Встановлює критеріїв акредитації освітніх програм, зокрема Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

- Встановлює якісні критерії для форм контрольних заходів та оцінювання здобувачів освіти (чіткість, зрозумілість)

- Встановлює критерій відповідності форми атестації здобувачів освіти до вимог стандарту вищої освіти

- Встановлює загальні якісні критерії до правил та процедур проведення контрольних заходів

- Встановлює якісні критерії щодо політики, стандартів та процедур дотримання академічної доброчесності

² Обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

Академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- Встановлює критерій забезпечення популяризації закладами освіти принципів академічної доброчесності та використання «технологічних рішень» як інструменту протидії порушенням академічної доброчесності

Основні результати аналізу державних політик

В результаті аналізу державних політик щодо академічної доброчесності, до основних повноважень та обов'язків делегованих закладам вищої освіти в регулюванні дотримання учасниками освітнього процесу принципів академічної доброчесності відносяться (ЗУ «Про освіту» ст.42, п. 7-8, 16.01.2020; ЗУ «Про вищу освіту» ст. 32, п. 3, ч.1-2, 16.01.2020):

- затвердження політик щодо забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу
- визначення видів відповідальності за конкретні порушення
- встановлення порядку виявлення та встановлення фактів порушень
- запровадження заходів щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах здобувачів освіти

Подальший аналіз цього дослідження було зосереджено на заходах політик, які передбачені для впровадження на інституційному рівні відповідно до національного законодавства.

Оцінка ефективності впроваджених заходів політик з академічної доброчесності в чотирьох університетах

Попередньо було згадано, що у вибірку оцінки ефективності впроваджених політик потрапили два університети, що за результатами дослідження аналітичного центру CEDOS у 2016 та 2018 роках продемонстрували скорочення кількості порушень академічної доброчесності, а також два університети, в яких рівень порушень залишився приблизно на тому ж рівні. В цьому розділі було проведено аналіз та оцінку реалізованих заходів політик в цих закладах, для подальшого порівняння двох успішних та двох неуспішних університетів.

Університет 3 (U3) – Викладачі

За результатами проведених інтерв'ю з викладачами U3 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу (U3)

Для студентів першого курсу з 2017 року щорічно проводиться "тиждень академічної доброчесності", комплекс інформаційних заходів, що має на меті проінформувати студентів усіх факультетів про важливість дотримання принципів доброчесності у навчанні. Відвідування заходів також доступне для всіх охочих

студентів інших років навчання. Окремо, в університеті практикують щорічну презентацію політик з академічної доброчесності університету (кодексу честі), наприкінці якої студенти підписують кодекс академічної доброчесності. Окрім цього учасники інтерв'ю згадують постійне використання візуальних матеріалів, таких як плакатів, постерів, інформаційних стендів, відеороликів в коридорах приміщень та на кампусі університету. Також було зазначено, що деякі викладачі постійно нагадують студентам про дотримання принципів доброчесності в рамках своїх курсів.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності (U3)

З 2019 року для усіх першокурсників було введено обов'язковий курс "Основи академічного письма", до того з 2017 року існував інтегрований модуль з академічного письма в курс "Українська мова та основи академічного письма". Крім цього існує окремий обов'язковий курс для першокурсників - "Вступ до спеціальності та основи наукових досліджень". Для студентів 2-4 курсів, де одна з вимог освітньої програми є написання курсових робіт, проводяться окремі додаткові семінари за зверненням студентів чи викладачів для роз'яснення правил цитування, уникнення плагіату. Також учасники інтерв'ю зазначають, що деякі викладачі практикують надання коментарів до проміжних письмових робіт, що виконуються в рамках курсу, а також усі респонденти зазначають про обов'язкове наставництво наукових керівників при роботі студентів над кваліфікаційними роботами.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності (U3)

В університеті практикують публікацію навчальних програм вибіркових дисциплін на сайті, проте поки не публікуються навчальні програми обов'язкових курсів. Програми обов'язкових курсів надаються студентам у спосіб визначений викладачем. Як зазначили учасники дослідження в програмах курсів обов'язково повинна містити інформацію щодо структури, змісту курсу, завдань, що передбачає викладач, термінів виконання та критерії оцінювання в рамках курсу. Деякі викладачі практикують використання системи для управління навчальним процесом- Google Class або Moodle для розміщення усіх навчальних матеріалів та програм своїх курсів. В рамках освітнього процесу впроваджений щосеместровий тиждень самостійної роботи, під час якого студенти не відвідують аудиторних занять та працюють над завданнями до курсів чи навчально-кваліфікаційними роботами.

Встановлення контролю та відповідальності за порушення академічної доброчесності (U3)

В університеті заснована та діє етична комісія, що розглядає звернення учасників освітнього процесу щодо порушень академічної доброчесності. Для виявлення плагіату застосовується один із продуктів програмного забезпечення для відсіювання робіт із високим відсотком текстових збігів, далі відбувається експертний аналіз наявності усіх

посилань та автентичності тексту. На кожній кафедрі є призначена відповідальна особа за перевірку на плагіат студентських робіт. Серед можливих санкцій за плагіат в проміжних письмових роботах є незадовільна оцінка за курс, відповідно, студент змушений переслуховувати цілу дисципліну/курс. Один із згаданих випадків застосування санкцій - встановлення відповідальності за плагіат у проміжній роботі, прийняте рішення відправити на переслуховування курсу цілу навчальну групу за масовий плагіат. За плагіат виявлений під час роботи над дипломною роботою, наукові керівники рекомендують переробити/виправити роботу, виявлений плагіат під час контрольної перевірки з використанням технічних засобів, що індикують високі показники запозичень без відповідних посилань (більше 60%) є причиною відрахування студента з університету. Комісія захисту дипломних робіт при виявленні високого відсотку текстових запозичень детально вивчає, чи є в роботі посилання на запозичений текст. Студент буде змушений наступного року знову вступити в університет та писати дипломну роботу на нову тему. Існує також практика перевірки проміжних письмових робіт (есе, рефератів, аналітичних довідок), проте вона проводиться деякими викладачами. За останній рік етична комісія розглянула одну справу за зверненням одного з викладачів щодо плагіату його доробку іншим викладачем.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти (УЗ)

При розробці політик з академічної доброчесності проводилось консультування із студентським самоврядуванням та викладачами, враховані деякі пропозиції обох сторін. Студенти та викладачі мають однакову представленість в етичній комісії університету - 50:50. Оцінювання курсів студентами відбувається один раз на рік (вже впродовж 2 років), кожен із студентів має можливість заповнити електронну форму щодо змісту, методології курсів, загальної організації освітнього процесу. Крім цього адміністрація закладу пропонує студентам щорічно пройти опитування щодо випадків хабарництва в університеті.

Таблиця 2. Оцінка заходів політик за результатами інтерв'ю з викладачами (U3)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування (q2,3,5)	Презентація кодексів честі для усіх першокурсників - 2, застосування постерів/інформаційних стендів - 2, проведення інформаційних заходів для першокурсників (повне охоплення) - 2	6
Навчання (q5,14,15)	Основи академічного письма курс для 1 курсу - 2, курс «Основи наукових досліджень» на першому курсі (частково про академічне письмо) - 1, коментарі до письмових робіт (залежно від викладача) - 1, консультування науковими керівниками (повністю) - 2, додаткові семінари з запобігання плагіату (часткове охоплення) - 1	7
Спроможність (q10-13)	Інформування щодо вимог до завдань (на розгляд викладача) - 1, Інформування щодо критеріїв оцінювання (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань - 1	3
Відповідальність та контроль (q6,8,9,16)	Етична комісія (діюча) - 2, відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (технічна та експертна) - 2, технічна перевірка проміжних робіт (деякі викладачі) - 1, відповідальність за плагіат(чітко визначена та практикується) – 2	8
Зворотній зв'язок (q3,17)	Можливість студентів оцінити курс (для усіх) - 2, консультування з студентською радою та викладачами на кафедрах при розробці кодексу академічної доброчесності (залучені всі стейкхолдери) - 2, загальноуніверситетське опитування щодо випадків хабарництва - 2	6
Загальна сума балів		30

Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі (U3)

Для кураторів груп проводяться заходи щодо роз'яснення державних та інституційних політик з академічної доброчесності, надається рекомендація щодо запобігання та протидії порушень. На вчених радах щорічно звітують про проведені заходи з академічної доброчесності та випадки порушень. Із звітами можна ознайомитись на сайті університету. Дотримання академічної доброчесності є одним із пунктів трудового договору із викладачами університету. Порушення цього пункту передбачає звільнення викладача із займаної посади. Також виявлено, що викладачів постійно інформують про новоприйняті державні та інституційні політики щодо академічної доброчесності (та загалом політики в сфері вищої освіти) через створений загальноуніверситетський чат для викладачів. (Див. Таблиця 3)

Таблиця 3. Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі (U3)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування, навчання, спроможність, відповідальність, зворотній зв'язок	Навчання для кураторів груп - 2, постійне звітування щодо заходів та випадків порушень - 2, дотримання академічної доброчесності є пунктом трудового договору із викладачем - 2, інформування викладачів щодо новоприйнятих державних та інституційних політик через загальноуніверситетський чат (усіх викладачів) - 2	
Сума балів		8

Університет 3 (U3) – Студенти

За результатами проведених фокус-груп із студентами U3 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу (U3)

Студенти, як і викладачі згадують про щорічну презентацію кодексів честі для усіх студентів першого курсу, використання постерів/банерів на території кампусу та проведення лекцій, семінарів з академічної доброчесності. Ще один із заходів, про який згадали студенти - проведення інформаційних заходів щодо академічної доброчесності самими студентами один-два рази на рік. Студенти також говорять про те, що є значна частина викладачів, які застерігають про порушення доброчесності в рамках своїх курсів.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності (U3)

Студенти підтверджують наявність обов'язкового курсу з академічного письма для усіх першокурсників, також згадують про інші курси - "Основи наукових досліджень" на подальших роках навчання, що частково розглядають специфіку академічного письма. Також, вони підтверджують наявність додаткових семінарів щодо запобігання плагіату, практику деяких викладачів надавати коментарі до проміжних письмових робіт, та можливість отримати консультацію від своїх наукових керівників при написанні курсових чи дипломних робіт.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності (U3)

Інформування щодо вимог до завдань, критеріїв оцінювання та термінів виконання завдань проводиться більшістю викладачів в усній формі на початку курсів. Якщо виникає незрозуміння щодо цих вимог, викладачі є відкритими для додаткових роз'яснень. Присутнє використання системи Moodle для розміщення навчальних матеріалів та завантаження виконаних завдань. Існує можливість вибору вибіркової дисципліни з широкого переліку предметів з різних кафедр та факультетів, студенти зазначають, що схильні обирати предмети, які є цікавими, та ті, про які є хороші відгуки попередніх курсів. Інколи обирають в залежності від попереднього досвіду прослуховування курсів у викладачів, що пропонують вибіркової дисципліни. За відповідями студентів було виявлено, що загалом навчальне навантаження в рамках курсів є доволі реалістичним та таким, що дозволяє опрацювати запропонований матеріал та виконати навчальні завдання повністю.

Встановлення контролю та відповідальності за порушення академічної доброчесності (U3)

Списування є найчастішим порушенням академічної доброчесності за словами студентів. Списують частіше на предметах, які не є для них цікаві, чи поза профілем їх спеціальності. Відповідальність за списування регламентується викладачем предмету, відповідно є такі, що більше акцентують свою увагу і такі, які не звертають уваги взагалі. Серед санкцій за списування - попередження, зниження балів за роботу, незадовільна оцінка та перескладання контрольної, заліку, іспиту, інколи перескладання всього курсу. Один із студентів є також лаборантом кафедри, де проводить первинну перевірку на плагіат студентських робіт (за їх бажанням) та консультує щодо запобігання "несвідомого" плагіату. Для отримання оцінки за письмову роботу вище "трійки" потрібно, щоб унікальність тексту була не менше 70%. Найчастіше студенти плагіюють текст, перекладаючи з російської мови, інколи з інших мов через Google Translate. Оскільки політика університету щодо протидії плагіату є досить послідовною, в УЗ студенти згадують про часті практики написання для інших/купівлі для себе письмових робіт. Окремих політик для протидії цього порушення студенти не назвали. Учасники ФГ згадують про випадки хабарництва, проте зауважують, що найчастіше ініціаторами є самі студенти через недостатньо відповідальне вивчення певної дисципліни. Старанні студенти задля вищого балу можуть звертатись до викладача за додатковими завданнями.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти (УЗ)

Студенти зазначають про можливість оцінити курс після його прослуховування, щоправда це відбувається не одразу після курсу, а один раз в рік. За їх словами студентське самоврядування було долученим до узгодження положень кодексу честі навчального закладу.

Таблиця 4. Оцінка заходів політик за результатами фокус-груп із студентами (U3)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування	Презентація кодексів честі для усіх першокурсників - 2, застосування постерів/інформаційних стендів - 2, проведення інформаційних кампаній самими студентами - 1, застереження викладачів щодо порушень (деякі викладачі) – 1	5
Навчання	Основи академічного письма курс для 1 курсу - 2, курс основи наукових досліджень на подальших курсах (частково про академічне письмо) - 1, коментарі до письмових робіт (залежно від викладача) - 1, консультування науковими керівниками (повністю) - 2, додаткові семінари з запобігання плагіату (часткове охоплення) - 1	7
Спроможність	Інформування щодо вимог до завдань (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо критеріїв оцінювання (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань - 1, можливість обирати вибіркові дисципліни (індивідуально) - 2, реалістичність обсягу навчальних завдань (здебільшого так) – 2	7
Відповідальність та контроль	Етична комісія (діюча) - 2, відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (технічна та експертна) - 2, відповідальність за плагіат (чітко визначена але практикується вибірково) - 1, додаткова можливість перевірки на плагіат перед здачею фінальної версії роботи (на кожній кафедрі) – 2	7
Зворотній зв'язок	Можливість студентів оцінити курс (для усіх) - 2, консультування з студентською радою та викладачами на кафедрах при розробці кодексу академічної доброчесності (залучені всі стейкхолдери) - 2	4
Загальна сума		30

Загальна оцінка та висновки за результатами аналізу (U3)

За результатами фокус-груп та інтерв'ю з викладачами було підсумовано загальний бал для U3, до суми якого входить загальний бал викладачів за кожним із компонентів політик, загальний бал студентів, а також оцінка заходів політик, що стосувались заходів виключно для науково-педагогічних працівників університету. Загальна сума балів оцінених заходів політик щодо академічної доброчесності, що проводились в Університеті 3 склала – **68 балів** (Див. Таблиця 5)

Таблиця 5. Загальна оцінка та висновки за результатами аналізу (U3)			
	Викладачі	Студенти	Сума
Інформування	6	5	11
Навчання	7	7	14
Спроможність	3	7	10
Відповідальність та контроль	8	7	15
Зворотній зв'язок	6	4	10
Заходи для викладачів	8	N/A	8
Загальний бал	38	30	68

Університет 4 (U4) – Викладачі

За результатами проведених інтерв'ю з викладачами U4 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу (U4)

Учасники опитування зазначають, що в U4 проводяться заходи для ознайомлення студентів першого курсу із нормами етичного кодексу. Час від часу студенти організують зустрічі для обговорення проблем академічної доброчесності та якості освіти, проводили конкурси з розробки інформаційних постерів/плакатів щодо аспектів академічної доброчесності. Час від часу практикують запрошення лекторів з-поза університету для проведення заходів щодо академічної доброчесності.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності (U4)

Про важливість дотримання академічної доброчесності інформують на курсі "Вступ до спеціальності", проводяться зустрічі із першокурсниками для представлень положень кодексу честі. В ЗВО також існує обов'язковий курс "Основи наукових досліджень", що здебільшого фокусується на навчанні академічного письма, структурування тексту, оформлення роботи, пошуку інформації, та застерігає про наслідки плагіату. Частина викладачів практикують надання коментарів (усного чи письмового обговорення) до проміжних письмових робіт, проте деякі наукові керівники не завжди приділяють достатньо часу для наставництва при написанні студентами курсових/дипломних. Показово є те, що студенти часто обирають собі наукових керівників саме серед таких викладачів, керуючись відгуками попередніх курсів чи власним досвідом.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності (U4)

Викладачі часто звіряють свою об'єктивність оцінювання між собою, порівнюють успішність студентів, що не склали іспит/залік із результатами навчання на інших курсах. ЗВО та методисти кафедр вимагають чіткого формулювання критеріїв оцінювання в навчальній програмі (силабусі), що надаються студентам на початку курсів. Вимоги до завдань часто змінюються, скільки викладачі постійно оновлюють навчальний матеріал, проте фіксують зміну вимог за своєї можливості. Терміни виконання завдань оголошуються на початку курсів, також зазначаються в силабусі.

Встановлення контролю та відповідальності (U4)

У ЗВО передбачена відповідальність студентів за списування (попередження, зниження балів чи 0 балів за залік/іспит та їх перескладання), проте санкції регламентуються самим викладачем. У випадку купівлі письмових робіт викладачі зазначають, що часто розуміють, що студент не писав самостійно здану роботу, проте

не можуть довести цього фактично. Єдиний спосіб, що використовують для верифікації - це усний захист роботи студентом. Дипломні та курсові роботи перевіряють на плагіат, за плагіат в перших – «незахист» і відрахування, за плагіат в курсових - допрацювання та зниження оцінки (практикують зменшення оцінки за роботу на 20 балів). Загалом плагіат ідентифікують за відсотком унікальності, роботи де унікальність вища 70% вважають прохідною. Роботи із нижчим відсотком перевіряють більш детально, якщо виявлено близько 20-30 відсотків запозиченого тексту без посилань - роботу відправляють на доопрацювання та знижують бал. Знову ж таки, часто ця політика залежить від викладача, що здійснює перевірку, чи окремого підходу на кожному із структурних підрозділів університету. Створення етичної комісії передбачено політикою університету, проте на час інтерв'ю не була сформована.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти (U4)

Оцінювання курсів чи роботи викладачів в університеті здійснюється анонімно за ініціативи самих викладачів після завершення курсу, також проводилось масштабне опитування в межах всього університету, організоване студентським самоврядуванням за підтримки окремих викладачів. При проведенні останнього був спротив з боку представників адміністрації.

Таблиця 6. Оцінка за результатами інтерв'ю з викладачами (U4)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування (q2,3,5)	Заходи з ознайомлення студентів першого курсу з етичним кодексом - 2, використання постерів/інформаційних банерів про АДЧ - 2, студентські заходи щодо академічної доброчесності (часткове охоплення) - 1, лекції запрошених спікерів щодо академічної доброчесності(часткове охоплення) -1	6
Навчання (q5,14,15)	Курс "Вступ до спеціальності" (побіжно про політику ЗВО щодо академічної доброчесності) - 1, курс "Основи наукових досліджень" (на усіх курсах) - 2, коментарі викладачів до проміжних письмових робіт (частково практикується) -1, консультування наукових керівників - 2	6
Спроможність (q10-13)	Інформування щодо вимог до завдань (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо критеріїв оцінювання (чіткі вимоги ЗВО) - 2, інформування щодо термінів виконання завдань - 1	4
Відповідальність та контроль (q6,8,9,16)	Етична комісія (не створена) - 0, відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (технічна та експертна) - 2, технічна перевірка проміжних робіт (деякі викладачі) - 1, відповідальність за плагіат (чітко визначена та практикується) – 2, усний захист письмових робіт, до яких є підозра в їх не самостійному написанні (практикують деякі викладачі) - 1	7
Зворотній зв'язок (q3, 17)	Можливість студентів оцінити курс (з ініціативи викладачів чи студентів) - 1, консультування з студентською радою та викладачами на кафедрах при розробці кодексу академічної доброчесності (залучені всі стейкхолдери) - 2,	3
Загальна сума балів		26

Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі (U4)

Дотримання академічної доброчесності є однією з умов працевлаштування викладачів, починаючи із 2019 року. До трудового договору доданий пункт про це. Адміністрація факультетів/кафедр проводить регулярні роз'яснення щодо нововведень державної політики з академічної доброчесності на засіданнях кафедри/факультету (Див. Таблиця 7).

Таблиця 7. Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі (U4)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування, навчання, спроможність, відповідальність, зворотній зв'язок	дотримання академічної доброчесності є в пунктом трудового договору із викладачем - 1, регулярні роз'яснення викладачам щодо нововведених норм/вимог щодо академічної доброчесності на засіданнях кафедри чи вченій раді – 2	3
Сума балів		3

Університет 4 (U4) – Студенти

За результатами фокус-групових інтерв'ю з студентами U4 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу (U4)

Студенти як і викладачі згадують про запрошення дипломатів різних країн для лекцій щодо якості освіти та академічної доброчесності, проведення заходів щодо ознайомлення із кодексом честі першокурсників, конкурси постерів, інші заходи, організовані студентами щодо принципів академічної доброчесності. Також студенти зауважують, що значна частина викладачів постійно застерігає на своїх курсах щодо списування та плагіату.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності (U4)

Як і викладачі, студенти згадують про курс "Вступ до спеціальності", де частково окреслюють важливість дотримання принципів академічної доброчесності. А також говорять про курс "Основи наукових досліджень", який спрямований на навчання навикам академічному письму. Щодо консультацій наукових керівників усі зазначають, що керівники досить відповідально ставляться до роботи із студентами з написанням курсових/дипломних. Щодо коментарів викладачів до проміжних письмових робіт, зазначають, що це практикують деякі викладачі. Студенти зазначають, що відчують підвищення вимог до письмових робіт, зокрема унікальності тесту, з кожним наступним курсом навчання.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності (U4)

Студенти зазначають, що їм загалом вистачає часу для виконання завдань освітньої програми, проблема скоріш полягає у невмінні спланувати свій час. Можливість обирати вибіркові дисципліни в університеті присутня, проте студенти різних спеціальностей говорять про різні аспекти проблем щодо вибору дисциплін. Загалом дисципліни обирають більшістю голосів у групі. Також зазначають про випадки, коли потрібно обирати з-поміж двох схожих за назвою та наповненням курсів. Зазначають, що на деяких курсах є надмірна кількість завдань чи матеріалу, який треба опрацювати.

Встановлення контролю та відповідальності (U4)

Найчастішим порушенням студенти називають списування. Реакція на списування залежить від викладача і варіюється від повного ігнорування (особливо викладачами семінарських занять) до жорстких санкцій включно із негативною оцінкою за весь курс. Щодо плагіату, досить поширеними випадки є перекладу тексту з англійської мови на українську без зазначення авторства. Перевірка курсових/дипломних є обов'язковою, проміжні письмові роботи перевіряють деякі викладачі. Також студенти зазначають, що підозрюють, що їхні проміжні роботи насправді не перевіряють, а лише "лякають перевіркою". Згадуються випадки здачі письмових робіт попередніх курсів, інколи студенти купують ці роботи у старших курсів. Існують випадки написання письмових робіт (проміжних, курсових, дипломних) на замовлення (такі сервіси надають деякі студенти старших курсів, що добре навчаються). Учасники дослідження зауважують, що біля університету чимало оголошень щодо подібних сервісів, проте адміністрація не в змозі зарадити, оскільки це вже не територія кампусу. Згадані кілька випадків хабарництва, зокрема студенти говорять, що є лише окремі викладачі, які можуть приймати хабарі, проте загалом випадків вимагання не помічено.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти (U4)

Студенти підтверджують, що мали можливість взяти участь в розробці кодексу честі університету та обізнані, що такий існує. Щодо можливості оцінювання курсів - про таку говорять ствердно, проте зауважують, що адміністрація чи кафедри не беруть до уваги результати таких опитувань. Згадувався випадок, коли викладач дізнавшись негативну оцінку свого курсу погрожував студентам судовим позовом за наклеп.

Таблиця 8. Оцінка за результатами ФГ із студентами (U4)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування	Заходи з ознайомлення студентів першого курсу з етичним кодексом - 2, використання постерів/інформаційних банерів про АДЧ - 2, студентські заходи щодо академічної доброчесності (часткове охоплення) - 1, лекції запрошених спікерів щодо академічної доброчесності (часткове охоплення) - 1, застереження щодо порушень викладачами під час занять (деякі викладачі) – 1	7
Навчання	Курс "Вступ до спеціальності" (побіжно про політику ЗВО щодо академічної доброчесності) - 1, курс "Основи наукових досліджень" (обов'язковий, на різних курсах) - 2, коментарі викладачів до проміжних письмових робіт (частково практикується) - 1, консультація науковими керівниками щодо написання курсових/дипломних (часто зазначали, що усі це практикують) – 2	6
Спроможність	Інформування щодо вимог до завдань (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо критеріїв оцінювання (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань - 1, можливість обирати вибіркові дисципліни (обирають більшістю голосів групи, інколи пропонуються на вибір предмети з дуже схожими назвами) - 1, реалістичність обсягу навчальних завдань (окремі курси передбачають опрацювання надмірної кількості матеріалів.) - 1	5
Відповідальність та контроль	Етична комісія (передбачено кодексом, але не створено) – 0, відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (технічна та експертна) - 2, перевірка на плагіат проміжних робіт (деякі викладачі) - 1, відповідальність за плагіат (чітко визначена та практикується) - 2,	6
Зворотній зв'язок	Можливість студентів оцінити курс (за ініціативи студентів або окремих викладачів) – 1, можливість студентів внести пропозиції при розробці кодексу честі – 2,	3
Загальна сума		27

Загальна оцінка за результатами аналізу (U4).

За результатами фокус-груп та інтерв'ю з викладачами було підсумовано загальний бал для U4, до суми якого входить загальний бал викладачів за кожним із компонентів політик, загальний бал студентів, а також оцінка заходів політик, що стосувались заходів виключно для науково-педагогічних працівників університету. Загальна сума балів оцінених заходів політик щодо академічної доброчесності, що проводились в Університеті 4 складала – **56 балів**.

Таблиця 9. Загальна оцінка за результатами аналізу (U4).			
	Викладачі	Студенти	Сума
Інформування	6	7	13
Навчання	6	6	12
Спроможність	4	5	9
Відповідальність та контроль	7	6	13
Зворотній зв'язок	3	3	6
Заходи для викладачів	3	N/A	3
Загальний бал	29	27	56

Університет 5 (U5) – Викладачі

За результатами проведеного фокус-групового інтерв'ю з викладачами U5 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу (U5)

Інформування щодо принципів академічної доброчесності не має системного характеру і різниться з року в рік. В попередні роки відбувалось більше заходів з інформування ніж у рік дослідження. Серед таких - презентація кодексу честі після прийняття (2 роки тому), випуск буклет правила доброчесності для першокурсників розроблений кафедрою дизайну, презентований та наданий усім студентам першого курсу (2 роки тому). Викладачка однієї із кафедр згадувала про використання тематик академічної доброчесності для завдань в своїх курсах (розробити постери щодо академічної доброчесності, розробити ілюстрований буклет з академічної доброчесності, конкурс відеопроєктів щодо академічної доброчесності на одному із факультетів). За останній рік-два частими є волонтерські проекти кількох студентів щодо презентацій/дискусій щодо важливості дотримання принципів академічної доброчесності у школах міста та регіону, де знаходиться університет. Також учасники дослідження говорять про практику підписання студентами усіх кафедр декларації про самостійне виконання дипломних/курскових робіт перед їх захистом.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності (U5)

Викладачі зазначають, що в університеті усі першокурсники прослуховують курс "Основи академічного письма", в рамках якого вивчають особливості написання академічних текстів, пошук необхідної для дослідження інформації, етапи написання текстів, посилання на джерела та використану літературу. Один із трьох модулів курсу присвячений аспектам академічної доброчесності, роз'ясненню загроз порушень принципів доброчесності та переваг їх дотримання. Завідувачі кафедр критикують

викладачів академічного письма за надмірну вимогливість в рамках курсу, вважають, що навчати студентів першого курсу писати наукові статті ще рано, оскільки їм це пригодиться лиш на 3-4 році навчання. Завідувачі кафедр не поділяють думки адміністрації університету та її рішення віддати викладання курсу викладачам кафедри української філології. Вважають, що цей курс повинні викладати викладачі випускових кафедр, оскільки тільки тоді аспекти академічного письма зможуть бути адаптовані до специфіки спеціальності, на якій навчається студент. Кожен студент має змогу проконсультуватись із своїм науковим керівником щодо написання курсових/дипломних, проте від самого студента залежить, як він скористається цією можливістю.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності (U5)

Інформування щодо вимог до завдань, критеріїв оцінювання, термінів виконання завдання проводиться через силабус/навчальні програми, що доступні студентам на сайті університету. Викладачі трьох кафедр зазначили, що більш поблажливо ставляться до студентів, які працюють, оскільки розуміють їх складне матеріальне становище.

Встановлення контролю та відповідальності (U5)

Найчастішими порушеннями називають списування та плагіат. Говорять про велике викладацьке навантаження, як одну з причин "закривання очей" на порушення АДЧ. Перевірка проміжних письмових робіт практично не відбувається, перевірка кваліфікаційних робіт проводиться частково, в більшій мірі на одних кафедрах, в меншій на інших через їх спеціалізацію. Також викладачі говорять про недостатнє технічне забезпечення, тому присутня "економія сторінок підписки на антиплагіатне програмне забезпечення". Найчастіша "санкція" за плагіат в будь-яких видах робіт - повернення роботи на доопрацювання. Реакція на списування - попередження, зниження оцінки, проте варіюється в залежності від викладача.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти (U5)

У розробці кодексу честі були залучені і викладачі, і студенти. Студентами було розроблено проект, а викладачі вносили пропозиції та корективи. В студентів існує можливість оцінити курси, які вони прослухали, та роботу викладачів. Таке опитування проводиться раз на рік та охоплює майже усіх студентів. Викладачі зазначають, що якщо до їх роботи є зауваження від студентів, їм про це повідомляють після опитування.

Таблиця 10. Оцінка за результатами фокус-групи з викладачами U5		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування (q2,3,5)	Презентація кодексів честі для усіх першокурсників (одноразово) - 1, "правила академічної доброчесності" буклет для студентів(одноразовий захід) - 2, використання завдань з тематик академічної доброчесності як елементів інших курсів (окремі викладачі) - 1, підписання студентами перед захистом кваліфікаційних робіт декларації про самостійне виконання (усі кафедри практикують) – 2	6
Навчання(q5,14,15)	Основи академічного письма курс для 1 курсу (обов'язковий курс для усіх першокурсників) - 2, Курс основи наукових досліджень (частково про академічне письмо, на деяких факультетах) - 1, консультування науковими керівниками (повністю) – 2	5
Спроможність (q10-13)	Інформування щодо вимог до завдань(на розгляд викладача) - 1, Інформування щодо критеріїв оцінювання(на розгляд викладача) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань – 1	4
Відповідальність та контроль (q6,8,9,16)	Етична комісія (передбачена, але не сформована) - 0, Відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, Перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (вибіркова технічна перевірка) - 1, Технічна перевірка проміжних робіт (деякі викладачі) - 0, Відповідальність за плагіат (не чітка, немає реальних санкцій) – 0	2
Зворотній зв'язок (q3, 17)	Можливість студентів оцінити курс (централізоване загальноуніверситетське опитування) - 2, Консультування з студентською радою та викладачами на кафедрах при розробці кодексу академічної доброчесності (залучені всі стейкхолдери) - 2	4
Загальна сума балів		20

Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі (U5)

Викладачі згадують лише один семінар щодо запобігання та протидії порушень студентами принципів доброчесності

Таблиця 11. Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі (U5)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування, навчання, спроможність, відповідальність, зворотній зв'язок	Проводився семінар щодо запобігання та протидії порушень АДЧ (не регулярно, не повне охоплення) – 1	1
Сума балів		1

Університет 5 (U5) – Студенти

За результатами проведених фокус-груп із студентами U5 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу

Учасники ФГ говорять, що чули про прийнятий кодекс честі університету, знають, що його можна знайти на веб-сайті, проте не змогли згадати жодного заходу щодо презентації кодексу. З заходів інформування про принципи академічної доброчесності згадали використання постерів та усні застереження викладачів на деяких факультетах. Також згадують, що деякі викладачі постійно наголошують на дотриманні доброчесності у навчанні.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності

Усі студенти говорять про прослуховування курсу з академічного письма на першому курсі, також згадують про інші курси на подальших роках навчання, де викладачі розповідають про аспекти написання академічних текстів, структурування роботи, цитування запозичень. Студенти зазначили, що до проміжних робіт надають коментарі лиш деякі викладачі, проте при написанні кваліфікаційних майже завжди усі наукові керівники.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності

Студенти говорять, що їх проінформованість щодо вимог до завдань, критеріїв оцінювання в рамках курсу, термінів виконання робіт залежить від курсу та викладача, що його викладають. Викладачі зазвичай надають навчально-методичні плани студентам, де формально зазначені усі вимоги до курсу, проте вони можуть не завжди співпадати із реальним освітнім процесом. Студенти загалом мають можливість обирати навчальні дисципліни, згадують, що викладачі практикують презентації своїх курсів перед першокурсниками для їх більш проінформованого вибору. Навчальне навантаження оцінюють як повністю реалістичне.

Встановлення контролю та відповідальності

Найчастіше порушення академічної доброчесності - списування та плагіат. За списування деякі викладачі найчастіше забирають роботу, знижують бал за роботу, деякі викладачі ігнорують порушення, не вбачаючи в цьому проблеми. Ще одне порушення - купівля письмових, практичних робіт, воно здебільшого стосується студентів технічних спеціальностей. Зазвичай викладачі перевіряють практичні роботи, на які є підозра в купівлі, усним захистом студента чи порівнюють із попередніми роботами. Також часто говорять про випадки хабарництва, проте зазначають, що такі відбуваються за ініціативи студентів, фактів вимагання хабарів не називають. Заходів протидії хабарництву не названо. Висловлюють підозри, що викладачі інколи можуть створювати умови, за яких студенти будуть більш схильні запропонувати хабар, наприклад, занижують оцінки в рамках курсу. Перевірка

проміжних письмових робіт на плагіат практично не здійснюється, курсових/дипломних - частково.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти

Студенти деяких курсів згадували про проведення опитування щодо якості навчальних курсів та роботи викладачів, проте також кажуть, що в рамках університету є неприйнятно говорити викладачу про недоліки його курсу чи пропонувати йому/їй зміни. Окремі студенти самостійно розробили проект кодексу честі та передали його на узгодження адміністрації та викладачам, згодом саме студентська версія кодексу була затверджена з деякими корективами.

Таблиця 12. Оцінка за результатами фокус-групи з студентами (U5)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування	Використання плакатів/постерів (один учасник згадував) - 1, застереження викладачів щодо плагіату та списування (на деяких спеціальностях) – 1	2
Навчання	Основи академічного письма курс для 1 курсу (обов'язковий курс для усіх першокурсників) - 2, курс «Основи наукових досліджень» чи подібні (частково про академічне письмо, на деяких факультетах) - 1, коментарі до письмових робіт (деякі викладачі) - 1, консультування науковими керівниками (повністю) – 2	6
Спроможність	Інформування щодо вимог до завдань (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо критеріїв оцінювання (на розгляд викладача) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань - 1, можливість обирати вибіркові дисципліни (індивідуально) - 2, реалістичність обсягу навчальних завдань (здебільшого так) – 2	7
Відповідальність та контроль	Етична комісія (передбачена, але не сформована) - 0, відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (часткова) - 1, відповідальність за плагіат (чітко визначена але практикується вибірково) - 1, технічна перевірка проміжних робіт (деякі викладачі) - 0, перевірка практичних робіт, якщо є підозра, що ті не були написані самими студентами (деякі викладачі) - 1	4
Зворотній зв'язок	Можливість студентів оцінити курс (студенти деяких курсів) - 1, можливість студентів внести пропозиції при розробці кодексу честі - 2	3
Загальна сума		22

Загальна оцінка за результатами аналізу

За результатами фокус-груп та інтерв'ю з викладачами було підсумовано загальний бал для U5, до суми якого входить загальний бал викладачів за кожним із компонентів політик, загальний бал студентів, а також оцінка заходів політик, що стосувались заходів виключно для науково-педагогічних працівників університету. Загальна сума балів оцінених заходів політик щодо академічної доброчесності, що проводились в Університеті 5 складала – **43 бали**

Таблиця 13. Загальна оцінка за результатами аналізу			
	Викладачі	Студенти	Сума
Інформування	6	2	8
Навчання	5	6	11
Спроможність	3	7	10
Відповідальність та контроль	2	4	6
Зворотній зв'язок	4	3	7
Заходи для викладачів	1	N/A	1
Загальний бал	21	22	43

Університет 6 (У6) – Викладачі

За результатами проведених інтерв'ю з викладачами У6 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу

В університеті немає прийнятого кодексу, проте існують положення про запобігання плагіату. Викладачі практично не змогли назвати жодного конкретного заходу, що пов'язаний із інформуванням студентів щодо дотримання принципів академічної доброчесності. Один з викладачів зазначив, що інформування практично не здійснюється.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності

Викладачі зазначають, що проблематика академічної доброчесності частково окреслена в курсах "Основи наукових досліджень", "Вступ до спеціальності", "Українська мова за спеціальністю". Один з викладачів зазначає, що в університеті загалом не створено умов для навчання студентів щодо написання академічних текстів. Більшість викладачів не вбачають потреби у введенні окремої дисципліни з вивчення академічного письма. Однією з причин є обмежена кількість навчальних годин в рамках освітньої програми. Учасники інтерв'ю кажуть, що деякі викладачі практикують надання коментарів до проміжних письмових робіт, і завжди намагаються допомогти студентам із написанням кваліфікаційних робіт.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності

Інформування викладачами щодо вимог до завдань, критеріїв оцінювання, термінів виконання завдань повинне проводитись через силабуси курсів відповідно до

політик університету, проте фактично це відбувається в залежності від практики кожного окремого викладача.

Встановлення контролю та відповідальності

Найчастіше порушення - це списування та плагіат. Одні учасники інтерв'ю зазначають, що викладачі ЗВО часто "закривають очі" на списування через бажання зберегти контингент студентів, інші кажуть про санкції щодо списування в залежності від кожного окремого викладача. Перевірка на плагіат курсових/дипломних проводиться співробітниками університетської бібліотеки, проте через обмежену спроможність перевірка може здійснюватись вибірково або не на всіх факультетах. Проміжні роботи на плагіат не перевіряють через обмежену спроможність університетської бібліотеки. Якщо виявлено плагіат в курсовій/дипломній роботі повертається на допрацювання, в окремих випадках може не допускатись до захисту. (В рамках опитування складається враження, що санкції за плагіат є досить м'якими і далеко не завжди аплікуються, проте це складно верифікувати. За отриманими відповідями викладачів відповідно до критеріїв оцінювання заходів політик цей захід в ЗВО набирає 2 бали). Один із учасників опитування говорить про випадки створення іншими викладачами умов, за яких студенти не можуть скласти іспит/залік без хабарів, зокрема запровадження складного та незрозумілого оцінювання

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти

Можливості оцінити курси після їх завершення студенти не мають, за словами учасників опитування. Ними зазначається, що викладачі загалом негативно ставляться до запровадження подібних заходів, оскільки вважають, що будь-які негативні відгуки про їх роботу можуть стати причиною їх звільнення чи скорочення навантаження. Таке відношення зумовлене нещодавніми скороченнями викладачів, пов'язаними із об'єднанням факультетів в університеті через зменшення контингенту студентів. Також зазначають, що студенти є пасивними в процесах забезпечення якості освіти та академічної доброчесності.

Таблиця 14. Оцінка за результатами фокус-групи з викладачами (U6)		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування (q2,3,5)	Заходи з ознайомлення студентів з політиками академічної доброчесності - 0, студентські заходи щодо академічної доброчесності(часткове охоплення) – 1	1
Навчання(q5,14,15)	Курси "Основи наукових досліджень", "Вступ до спеціальності", "Українська мова за спеціальністю", (побіжно про принципи академічної доброчесності) - 1, навчальний компонент щодо вивчення академічного письма (відсутній) - 0, коментарі викладачів до письмових робіт (частково практикується) - 1, консультування наукових керівників – 2	4
Спроможність (q10-13)	Інформування щодо вимог до завдань(на розгляд викладача) - 1, Інформування щодо критеріїв оцінювання (чіткі вимоги ЗВО) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань – 1	3
Відповідальність та контроль (q6,8,9,16)	Етична комісія (не створена) - 0, відповідальність за списування регламентується викладачем - 1, перевірка на плагіат курсових/дипломних (залежно від спроможності призначених осіб) - 1, технічна перевірка проміжних робіт (деякі викладачі) - 1, відповідальність за плагіат(практикується в залежності від факультетів/кафедр/викладачів) – 2	5
Зворотній зв'язок (q3, 17)	Можливість студентів оцінити курс (немає такої можливості) - 0, Консультування з студентською радою та викладачами на кафедрах при розробці кодексу академічної доброчесності (відповіді учасників різняться) – 1	1
Загальна сума		14

Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі

Викладачі згадали про семінар щодо принципів академічної доброчесності, який проводили співробітники університетської бібліотеки.

Таблиця 15. Оцінка заходів політик, цільовою аудиторією яких є виключно викладачі		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування, навчання, спроможність, відповідальність, зворотній зв'язок	Проводився семінар щодо запобігання та протидії порушень АДЧ (не регулярно, не повне охоплення) – 1	1
Сума балів		1

Університет 6 (U6) – Студенти

За результатами проведеної фокус-групи з студентами U6 було виокремлено та оцінено наступні заходи політик з-поміж п'яти компонентів:

Інформування здобувачів освіти щодо важливості дотримання принципів доброчесності в рамках освітнього процесу

В університеті відбувались впродовж 2-3 років заходи інформування першокурсників щодо важливості дотримання принципів академічної доброчесності, що були організовані самими студентами. Охоплення цих заходів невелике, здебільшого це старости студентських груп. Ще один із заходів інформування, про які згадували студенти - це усні застереження деяких викладачів щодо списування та плагіату.

Навчання навичок задля виконання завдань керуючись принципами доброчесності

На кількох факультетах відсутні жодні курси/навчальні компоненти з вивчення академічного письма чи ознайомлення з принципами академічної доброчесності. На факультетах, де є курс "Основи наукових досліджень" студенти зазначають, що там не надають практичних навичок написання текстів, структурування роботи, цитування, пошуку інформації. Найбільш релевантним до академічного письма в курсі є пояснення щодо оформлення письмових робіт (в результаті зібраних даних наявність освітнього компоненту з академічного письма була оцінка в 0 (нуль) балів). Студенти часто згадують, що кафедри та викладачі пропонують методички щодо оформлення проміжних, курсових, дипломних робіт, проте це не відповідає критеріям щодо навчання академічному письму, тому цей захід був оцінений в 0 балів. За словами студентів, деякі викладачі практикують надання коментарів до письмових робіт, і майже завжди наукові керівники допомагають наставництвом у написанні курсових/дипломних.

Сприяння спроможності здобувачів освіти задля дотримання ними принципів академічної доброчесності

Деякі викладачі не інформують (або дуже не чітко формулюють) вимоги до завдань в рамках курсів. Те ж саме стосується критеріїв оцінювання в рамках курсів. Учасники дослідження одного з факультетів говорять про вимогу надмірної кількості сторінок проміжних письмових робіт, що за обсягами може прирівнюватись до курсової роботи. На ще одному з факультетів практикують написання письмових робіт від руки з вимогою кількості сторінок. В студентів практично немає можливості обирати вибіркові дисципліни. Реалістичність навчального навантаження студенти оцінюють в залежності від курсу та викладача.

Встановлення контролю та відповідальності

Найчастіше порушення - списування. Санкції за списування можуть бути досить різними, в залежності від викладача. Є викладачі, які ігнорують списування студентами. Відповідальність за плагіат у проміжних роботах найчастіше відсутня, більшість викладачів або не звертають уваги, або толерують, або ж не перевіряють проміжні письмові роботи на плагіат. Щодо перевірки на плагіат курсових та

дипломних – вона проводиться на деяких кафедрах/факультетах. Санкції за плагіат в цих роботах різняться, за незначне запозичення без посилань передбачено зниження оцінки, за масовий плагіат в роботі - незадовільна оцінка. Існує практика купівлі робіт, було згадано випадок, коли студентка не змогла захистити свою курсову роботу, оскільки не була ознайомена із її змістом. В цій ситуації комісія з захисту рекомендувала оцінити роботу на мінімальну "трійку" - 60 балів. Загалом, студенти говорять, що немає чітко визначених санкцій за плагіат, в тому числі і за проміжні та кваліфікаційні роботи. Відповідальність за плагіат в різних випадках різняться, хоча загалом викладачі досить поблажливо ставляться до студентів за таке порушення.

Встановлення зворотнього зв'язку із здобувачами освіти

В університеті немає прийнятого на дату проведення опитування політик щодо академічної доброчесності, проте зараз триває його розробка, до якої залучені студенти. Можливості оцінити курс після його завершення здебільшого немає. Студентами був згаданий випадок про окремих викладачів, що запитували усно, що сподобалось в рамках курсу, що ні.

Таблиця 16. Оцінка за результатами фокус-груп із студентами У6		
	Стосується усіх порушень	бал
Інформування	Студентські заходи щодо академічної доброчесності (часткове охоплення) - 1, застереження щодо порушень викладачами під час занять (деякі викладачі) – 1	2
Навчання	Курс "Основи наукових досліджень" (деяких факультетах, не про академічне письмо) - 0, консультація науковими керівниками щодо написання курсових/дипломних (часто зазначали, що усі це практикують) - 2, надання кафедрами методичок щодо оформлення письмових робіт (не має відношення до академічного письма) - 0, коментарі до проміжних письмових робіт (на деяких кафедрах/факультетах/деякі викладачі) - 1, консультація наукових керівників (майже завжди) – 2	5
Спроможність	Інформування щодо вимог до завдань (в залежності від курсу викладача) - 1, інформування щодо критеріїв оцінювання(залежно від курсу/викладача) - 1, інформування щодо термінів виконання завдань - 1, можливість обирати вибіркові дисципліни (впроваджено на одному факультеті нещодавно, але здебільшого немає такої можливості) - 0, реалістичність обсягу навчальних завдань (в залежності від курсу/викладача) – 1	4
Відповідальність та контроль	Етична комісія (передбачено кодексом, але не створено) – 0. відповідальність за списування регламентується викладачем – 1, перевірка на плагіат усіх курсових/дипломних (на окремих факультетах) - 1, перевірка на плагіат проміжних робіт (деякі викладачі) - 1, відповідальність за плагіат (чітко не визначена, регламентується викладачем чи комісією захисту кваліфікаційних робіт) – 1	4
Зворотній зв'язок	Можливість студентів оцінити курс (загалом немає такої можливості) - 0, можливість студентів внести пропозиції при розробці кодексу честі - 2	2
Загальна сума балів		17

Загальна оцінка за результатами аналізу (U6)

За результатами фокус-груп та інтерв'ю з викладачами було підсумовано загальний бал для U6, до суми якого входить загальний бал викладачів за кожним із компонентів політик, загальний бал студентів, а також оцінка заходів політик, що стосувались заходів виключно для науково-педагогічних працівників університету. Загальна сума балів оцінених заходів політик щодо академічної доброчесності, що проводились в Університеті 6 склала – **32 балів**

	Викладачі	Студенти	Сума
Інформування	1	2	3
Навчання	4	5	9
Спроможність	3	4	7
Відповідальність та контроль	5	4	9
Зворотній зв'язок	1	2	3
Заходи для викладачів	1	N/A	1
Загальний бал	15	17	32

Загальні результати оцінки заходів політик з-поміж п'яти компонентів в університетах

Загальні результати оцінювання заходів політик з академічної доброчесності показують, що викладачі і студенти приблизно однаково окреслюють кількість та повноту впроваджених заходів. Особливих розривів в балах оцінювання при опитуванні студентів та викладачів не виявлено, тому можна припустити, що було мінімізовано суб'єктивність дослідника в рамках аналізу (див. Таблиця 18).

Таблиця 18. Загальна оцінка компонентів політик (студенти та викладачі)				
	U3	U4	U5	U6
Інформування	5	7	2	2
Навчання	7	6	6	5
Спроможність	7	5	7	4
Відповідальність/контроль	7	6	4	4
Зворотній зв'язок	4	3	3	2
Total (Студенти)	28	27	22	17
Інформування	6	6	6	1
Навчання	7	6	5	4
Спроможність	3	4	3	3
Відповідальність/контроль	8	7	2	5
Зворотній зв'язок	6	3	6	1
Total (Викладачі)	30	26	22	14
Заходи для викладачів	8	3	1	1
Total (Заходи для викладачів)	8	3	1	1
Grand Total	68	56	45	32

Оцінка заходів політик з поміж 5 компонентів: сумарний бал за кожен компонент

Задля підвищення об'єктивності оцінювання кількості балів за оцінюванням заходів політик отриманих при опитування студентів та викладачів, а також бали за окремі заходи для викладачів, було додано та отримано загальну оцінку, що буде використана для подальшого аналізу.

Таблиця 19. Оцінка заходів політик з поміж 5 компонентів – сумарний бал за кожен компонент (бал викладачів+бал студентів+бал заходів виключно для викладачів)				
	U3	U4	U5	U6
Інформування - загалом	11	13	8	3
Навчання - загалом	14	12	11	9
Спроможність – загалом	10	9	10	7
Відповідальність/контроль – загалом	15	13	6	9
Зворотній зв'язок - загалом	10	6	9	3
Заходи для викладачів - загалом	8	3	1	1
Total	68	56	45	32

В рамках проведеного аналізу було визначено, що університети, що були більш успішними у зменшенні рівня порушень доброчесності серед студентів проводили більш активну діяльність у цьому напрямі та більш повноцінно впроваджували заходи політик з поміж п'яти компонентів. Зокрема U3 та U4 помітно ефективніше впровадили політики з інформування в порівнянні із U5 та U6. Це включає практики проведення презентацій положень кодексів честі для студентів, проведення додаткових заходів на кшталт лекцій запрошених спікерів щодо академічної доброчесності та якості освіти,

підтримку ініціатив самих студентів у проведенні подібних заходів, використання постерів, стендів та інших інформаційних матеріалів щодо популяризації принципів академічної доброчесності.

З-поміж інших компонентів політик яскраво вирізняються оцінки U3 та U4 за впровадження заходів із встановлення контролю та відповідальності. На відміну від інших двох ЗВО ці мають більш чітко окреслені санкції за конкретні порушення та дійсно їх практикують. У цих університетах часто перевіряють плагіат у проміжних роботах та в усіх кваліфікаційних.

U3, U4, а також U5 мають впроваджені курси з навчання студентів академічному письму, чого немає в U6. Проте у випадку U5, добре розвиненого компоненту політик з навчання виявилось недостатньо для досягнення подібного успіху, як в U3 та U4/

Результати оцінки заходів політик за ціллю запобігання/протидії

В рамках дослідження виокремлено та оцінено заходи політик, що спрямовані на протидію кожного окремого порушення академічної доброчесності.

Виявлено, що найчастіше в університетах практикуються заходи для запобігання та протидії списування та плагіату. Купівля письмових робіт та хабарництво не потрапляють часто у фокус політик адміністрації ЗВО. Це зумовлено, як показали результати фокус-груп та інтерв'ю відсутністю механізмів виявлення та встановлення таких порушень, а також обмеженість чи відсутність взагалі опцій політик для протидії цим порушенням. Подібна ситуація помітна і за оглядом міжнародних досліджень та літератури, де автори часто констатують факт безсилля проти купівлі письмових робіт (Crossman, 2019; Morris, 2018; Jeffreys & Main, May, 2018; NPR Interview report, April 2019).

В рамках аналізу, що проводився щодо протидії університетами конкретних порушень, заходи політик було поділено за п'ятьма категоріями:

1. Заходи політик, що спрямовані проти усіх чотирьох видів порушень, що розглядалися

Серед таких заходів найчастіше зустрічаються проведення інформаційних заходів щодо ознайомлення студентів із кодексами честі та загалом політиками ЗВО щодо доброчесності, проведення лекцій запрошеними спікерами, проведення конкурсів чи інших інтерактивних заходів щодо важливості дотримання принципів академічної доброчесності. В деяких університетах існують вступні курси, де студентам побіжно розповідають про академічну доброчесність та застерігають від порушень, крім цього були згадані респондентами усні чи письмові застереження окремих викладачів щодо порушень. До цієї категорії ввійшли усі заходи сприяння спроможності виконання завдань, такі як інформування студентів щодо вимог до завдань, термінів виконання та критеріїв оцінювання. До цієї ж категорії було

віднесено можливість студентів обирати вибіркові дисципліни, як стимул мотивації у вивчення тих предметів, в яких зацікавлений сам студент. Крім цього наявність етичної комісії чи відповідника – ще один захід, що стосується протидії усіх видів порушень.

Можливість студентів оцінити курс після його завершення та можливість бути долученим до розробки політик з питань академічної доброчесності також було віднесено до цієї категорії заходів. Додатково за результатами опитування викладачів до цієї категорії віднесено заходи, цільовою аудиторією яких були виключно викладачі, наприклад, проведення навчальних семінарів для усіх чи частини викладачів університету.

2. Заходи спрямовані проти списування

До цієї категорії віднесено встановлення відповідальності (санкцій) за списування, а саме реагування викладачем на факт порушення, застосування попередження, зниження балів за роботу, “незалік” чи перескладання навчального компонента.

3. Заходи спрямовані проти академічного плагіату

Найчастіше серед цієї категорії заходів зустрічались – впровадження навчальних компонентів з академічного письма (курсів/модулів), надання коментарів до проміжних письмових робіт студентів, можливість студентів отримати консультацію та наставництво наукових керівників під час написання кваліфікаційних робіт, а також проведення додаткових семінарів щодо запобігання плагіату та роз’яснення політик закладу щодо такого порушення. Сюди ж було віднесено усі види контролю та санкцій за плагіат – перевірка проміжних, кваліфікаційних робіт на плагіат, загальна практика застосування санкцій за виявлений плагіат у студентських роботах.

4. Заходи спрямовані проти купівлі письмових робіт

Такі заходи траплялись в окремих університетах – серед таких усний захист письмової роботи у випадку, якщо у викладача є підозра, що робота була написана не самим студентом

5. Заходи спрямовані проти хабарництва

Серед таких було виявлено проведення опитування студентів щодо практик хабарництва в університеті.

Таблиця 20. Оцінка заходів політик у чотирьох ЗВО щодо протидії конкретних видів порушень				
	U3 (оцінка заходів)	U4 (оцінка заходів)	U5 (оцінка заходів)	U6 (оцінка заходів)
Стосуються усіх порушень	40	33	26	15
Списування	2	2	2	2
Плагіат	24	20	14	15
Купівля робіт	0	1	1	0
Хабарництво	2	0	2	0
Загалом	68	56	45	32

В результаті аналізу було виявлено (Таблиця 20), що найчастіше впровадження інституційних політик виконується комплексно, без особливого таргетування конкретної проблеми порушення академічної доброчесності, за виключенням плагіату. Найчастіше, в відповідях респондентів помітно, що коли мова йде про порушення академічної доброчесності, самі респонденти розуміють під цим в першу чергу саме списування та плагіат, тому варто зауважити, що серія заходів, що стосуються усіх порушень, насправді найбільше пов'язані саме з цими двома видами порушень.

Порівняння результатів оцінювання заходів політик із результатами кількісного дослідження аналітичного центру CEDOS у 2016 та 2018 роках.

Опитувальник CEDOS у 2016 та 2018 роках містив 14 прямих запитань до студентів щодо поширеності практик порушень академічної доброчесності на їхньому факультеті (Опитувальник та повна база даних дослідження 2016 та 2019 років - Стадний, Жерьобкіна, 2019). 14 запитань було згруповано в 4 категорії, які відповідають видам порушень проаналізованих в цьому дослідженні. Дані за 14 запитаннями було проаналізовано та виокремлено 4 категорії щодо окремих видів порушень. Нижче наведені середній показник та різниця відповідей 2016-2018 років сумарно відповідей «часто трапляються» та дуже часто трапляються». Запитання 1-8 були згруповані в категорію списування, запитання №9 було віднесено до категорії хабарництва, 10-12 до категорії плагіату, та 13-14 до купівлі письмових робіт. Для кожного запитання та категорії визначено середній показник зменшення практик порушень за 2016-2018 роки. Похибка для кожного університету складає не більше 5,5%. (Див. Таблиця 21) Жовтим кольором виділені показники зменшення порушень, що знаходяться в межах похибки, зеленим – зменшення порушень більше показника похибки, червоним – збільшення порушень більше ніж показник похибки.

Таблиця 21. Відповіді на запитання «Наскільки часто трапляються наступні види порушень академічної доброчесності на вашому факультеті?». Відповіді «часто трапляються» та «дуже часто». Середній показник для кожної категорії запитань та різниця у відповідях 2016 та 2018 років³

	U3		U4		U5		U6		U3	U4	U5	U6
	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018				
									Зменшення відсотку практик порушень за 2016-2018			
Середнє зн. списування	32%	23%	44%	33%	23%	27%	44%	43%	8%	11%	-4%	1%
Середнє зн. Хабар	6%	10%	9%	8%	6%	12%	19%	20%	-3%	1%	-7%	-1%
Середнє зн. плагіат	33%	21%	35%	22%	23%	23%	35%	37%	11%	13%	0%	-2%
Середнє зн. купівля робіт	9%	13%	27%	20%	13%	15%	23%	27%	-3%	8%	-2%	-3%
Середнє зн. 14 запитань	27%	20%	37%	27%	20%	24%	37%	38%	6%	10%	-3%	0%
Середнє зн. за 4 категоріями	20%	17%	29%	21%	16%	19%	30%	32%	3%	8%	-3%	-1%

Варто зауважити, що середній показник порушень за 4 категоріями у 2016 році був найнижчим в університетах U3 та U5, найвищим у U4 та U6. Проте в університетах U3 та U4 з найнижчим та найвищими показниками практик порушень відповідно, після активного впровадження заходів політик вдалось суттєво зменшити практики плагіату та списування. Тобто, можна припустити, що початкові показники та практика, що існує в університетах, не є вагомим фактором для досягнення успіху при впровадженні політик. Саме повнота впровадження заходів мала найбільший ефект.

Загалом встановлено, що практики списування та плагіату суттєво зменшились в університеті U3 та U4, в інших двох практично не змінилися. Практики купівлі письмових робіт залишилися на тому ж рівні в університетах U3, U5 та U6, в університеті U4 – відбулось суттєве зменшення. Практики хабарництва – збільшились в університеті U5, залишилися приблизно на тому ж рівні – в університетах U3, U4 та U6.

Для перевірки гіпотези, що зменшення практик порушень пов'язане із кількістю та повнотою впровадженням заходів політик, порівнюємо показники досліджень CEDOS та проведеного оцінювання заходів політик (Див. Таблиця 22).

³ Показники таблиці заокруглено до цілих чисел

Таблиця 22. Порівняння результатів кількісного дослідження 2016-2018 років та оцінки заходів політик в U3-U6

	U3 (оцінка заходів)	U3 (avg % зменшення порушень 2016-2018)	U4 (оцінка заходів)	U4 (% зменшення порушень 2016-2018)	U5 (оцінка заходів)	U5 (% зменшення порушень 2016-2018)	U6 (оцінка заходів)	U6 (% зменшення порушень 2016-2018)
Стосуються усіх порушень	38	N/A	33	N/A	26	N/A	15	N/A
Списування vs avg списування	2	8%	2	11%	2	-4%	2	-1%
Плагіат vs avg плагіат	24	11%	20	13%	14	0%	15	-2%
Купівля робіт vs avg купівля	0	-3%	1	8%	1	-2%	0	-3%
Хабарництво vs avg хабар	2	-3%	0	1%	2	-7%	0	-1%
Загальна оцінка vs % зменшення порушень	66	3.25%	56	8.25%	45	-3.25%	32	-1.75%

Попередньо було визначено, що окрім цільових заходів політик щодо плагіату університети рідко реалізують заходи щодо конкретного виду порушення, тому в рамках аналізу взято до уваги показники оцінки заходів щодо плагіату та відсоток зменшення практик плагіату, а також загальну оцінку заходів політик кожного університету та середній показник зменшення практик порушень за чотирма категоріями виокремленими в рамках дослідження CEDOS.

В результаті помітно, що в університетах, які отримали найвищі оцінки заходів з протидії плагіату (U3 та U4) суттєво скоротилась практика плагіату. Також варто зауважити, що U3 та U4, що отримали загалом найвищу оцінку заходів політик, суттєво коротили практики списування.

Університети, що отримали порівняно менші бали при оцінці заходів – U5 та U6 - демонструють незмінні показники практик порушення академічної доброчесності.

Оцінка впливів компонентів політик на зміну практик порушення академічної доброчесності.

В результаті оцінки заходів політик та зміни практик порушень академічної доброчесності було виявлено, що найчастіше університети приділяють увагу

компоненту навчання. За даними опитувань цей компонент найчастіше включає заходи запобігання та протидії саме плагіату. Проте, за даними таблиці нижче, можна зрозуміти, що для протидії плагіату лише навчання недостатньо. Зокрема це видно на прикладі U5, де оцінка заходів з навчання є найвищою з поміж інших компонентів політик, проте це не вплинуло на зміну практик плагіату. Тут можна припустити, що для досягнення успіху у скороченні практик плагіату варто також активно впроваджувати і інші компоненти політик. Зокрема університети, що досягли зменшення практик плагіату – U3 та U4, демонструють високі оцінки з встановлення відповідальності та контролю в порівнянні з тими, які не досягли подібного успіху – U5 та U6.

Крім того U3 та U4, демонструють високі показники оцінки заходів інформування, в порівнянні з іншими двома. Можна припустити, що саме цей компонент відіграв значну роль у зменшенні практик списування та плагіату в цих університетах.

Помітно також, що в U3 більш суттєву увагу, в порівнянні з іншими, приділено заходам з навчання та інформування викладачів щодо принципів академічної доброчесності, що також могло мати вплив на скорочення студентами практик плагіату та списування. (Див. Таблиця 23)

Таблиця 23. Порівняння оцінки компонентів політик та показників скорочення практик порушень в U3-U6				
	U3, бали	U4, бали	U5, бали	U6, бали
Інформування – загалом	11	13	8	3
Навчання – загалом	14	12	11	9
Спроможність – загалом	10	9	10	7
Відповідальність/контроль - загалом	15	13	6	9
Зворотній зв'язок - загалом	10	6	9	3
Заходи для викладачів - загалом	8	3	1	1
Total	68	56	45	32
	Зменшення практик порушень, %			
Списування	8	11	-4	-1
Плагіат	11	13	0	-2
Купівля робіт	-3	8	-2	-3
Хабарництво	-3	1	-7	-1
Загалом	3.25	8.25	-3.25	-1.75

Крім цього варто зауважити, що в U3 показники практик купівлі письмових робіт та хабарництва здебільшого залишаються на тому ж рівні, що й у 2016 році, попри

найбільшу кількість та найповніше впровадження заходів щодо протидії порушень. Можна припустити, що при різкому збільшенні заходів контролю та відповідальності, які є домінуючими в U3 (15 балів з 68) та були оцінені найвище з усіх ЗВО, студенти починають вдаватися до порушень, які складніше відслідкувати та встановити, а саме купівля робіт та хабарництво.

Результати аналізу причин порушень академічної доброчесності та пов'язаних проблем

За результатами опитування студентів та викладачів чотирьох університетів було сформовано перелік основних причин порушення академічної доброчесності. Це дасть змогу чіткіше зрозуміти ключових стейкхолдерів у вирішенні тієї чи іншої проблеми.

Варто зауважити, що відповіді щодо причин порушень в університетах могли відрізнитись відповідно до проблем, які є більш гострими в кожному з них. Проте далі наведено узагальнені проблеми та причини порушень, оскільки більшість з них в тій чи іншій мірі залишаються актуальними для усіх університетів, що потрапили у вибірку, і скоріш за все і для всіх інших ЗВО України.

В рамках дослідження було помічено, що і студенти і викладачі говорять про доволі схожі причини порушень, зокрема ті, що стосуються рівня студента та викладача. Викладачі також додають причини пов'язані із прогалинами інституційної та державної політики.

Усі виявлені причини можна згрупувати в кілька груп за джерелом їх походження:

Причини, що залежать від самого студента

Найчастіше звучала причина відсутності мотивації до навчання, зокрема через неусвідомлений вибір закладу вищої освіти/спеціальності, розчарування навчальним закладом, нецікаві чи непотрібні, на думку студентів, предмети. Звісно тут можна дискутувати, наскільки такі причини дійсно залежать від студента чи системи освіти та способу інформування студентів щодо їх подальшого усвідомленого вибору університету.

Викладачі з свого боку часто нарікають, що студенти часто вдаються до списувань, плагіату та пропонування хабара заради вищої оцінки за предмет, а відповідно заради можливості отримати стипендію. Часто звучала теза викладачів про те, що працевлаштованість студентів денної форми навчання часто збільшує їх схильність до порушень через відсутність часу. Це також підтвердили і студенти, додаючи, що окрім роботи вони є часто залучені до позанавчального університетського

життя, громадського активізму, інших справ, що не стосуються здобуття освіти, проте є важливими для них.

Однією із причин плагіату і студенти і викладачі називають невміння студентів правильно спланувати свій час, що призводить до виконання письмових завдань в останній тиждень/день.

Причини, що залежать від викладача

Найчастіше причиною порушень академічної доброчесності студенти називають свою низьку мотивацію до навчання через слабку спроможність викладачів доступно донести інформацію, застарілість навчального матеріалу, або ж через використання викладачем односторонньої методики викладання, тобто без особливого залучення до обговорень тем занять студентів.

Серед причин плагіату студенти називають в першу чергу недостатню проінформованість щодо цього порушення, а також подекуди про недостатню кількість часу для написання письмових завдань. Крім того, і студенти, і викладачі говорять про недостатню обізнаність самих викладачів щодо питань плагіату та академічної доброчесності загалом, інколи нерозуміння загроз порушень академічної доброчесності, і як наслідок толерування порушень, зокрема плагіату та списування.

Студенти часто говорять про вимоги до завдань, що провокують до плагіату, зокрема мова йде про вимоги надмірної кількості сторінок як проміжних так і кваліфікаційних робіт. Крім плагіату, за словами студентів, це змушує “лити воду” в роботі. Часто студенти висловлюють сумнів, що їх довгі тексти взагалі хтось читає. Часто занадто широка тема, що не передбачає жодних досліджень, також стає передумовою для плагіату.

Причинами купівлі письмових робіт студенти називають повторення тем, що задають викладачі для написання робіт з року в рік. Це, за словами студентів, створює можливість взяти вже написану письмову роботу у старших курсів безкоштовно чи за невелику плату.

Щодо списування, студенти говорять, що бувають випадки, коли вони змушені вдаватись до цього порушення. Насамперед це пов'язано із перевантаженням завданнями та навчальними матеріалами до опрацювання для складання іспитів. Така перевантаженість буває як в рамках одного курсу, так і коли кілька значних за обсягом матеріалу курсів студент прослуховує в один семестр, при цьому кожен із викладачів часто вважає, що саме його предмет є найважливішим, і не зважає на завдання, які студентам задано в рамках інших курсів.

Про хабарництво студенти та викладачі здебільшого говорять як про ініціативу студентів, проте в кількох випадках студентами було згадано про випадки вимагання викладачами хабара та непряме вимагання, як то вимушення студентів придбати книгу викладача задля "підготовки" до іспиту чи придбання канцтоварів для кафедри/матеріалів для лабораторії.

Причини, що залежать від адміністрації університету

Проблема, про яку часто згадують студенти, зокрема в U6, де є значні проблеми з плагіатом, – це відсутність навчальних компонентів з вивчення основ академічного письма та відсутність інформування щодо принципів дотримання академічної доброчесності. Звідси часте нерозуміння студентів, а подекуди і викладачів, відмінності між поняттям унікальності тексту та "тексту без плагіату". Відповідно, часто виникають запитання типу "скільки відсотків плагіату дозволено в роботах?". Студенти нарікають, що написання курсових робіт вимагається з 1 курсу, проте у більшості з них немає необхідних для цього навиків.

Причинами поширеності плагіату, зокрема в U5, викладачі називали неповну спроможність щодо перевірки на плагіат усіх робіт, недостатність коштів для закупівлі програмного забезпечення. В університетах U5 та U6 за відповідями респондентів зрозуміло, що є часто відсутній механізм виявлення порушень, зокрема плагіату, та застосування реальних санкцій за порушення. Однією з причин недостатньої уваги викладачів до порушень академічної доброчесності було названо перевантаженість навчальними годинами.

В U5 та U6 від респондентів звучала теза про незацікавленість викладачів та адміністрації аплікувати жорсткі санкції за порушення академічної доброчесності, зокрема такі як незадовільна оцінка за навчальний компонент чи відрахування з університету через скорочення контингенту студентів, а отже скорочення навантаження викладачів. Інколи самі декани факультетів не підтримують жорстких санкцій до студентів, оскільки через скорочення кількості студентів доведеться об'єднувати факультети. Як наслідок, присутність в університеті демотивованих до навчання студентів негативно впливає на все більшу кількість студентів, збільшуючи кількість та масштаб практик порушень. Ця проблема насправді досить критична в U6, де студенти згадують про кілька випадків, в яких їх знайомі не закрили кілька семестрових сесій, проте все одно не були відрахованими.

На окремих факультетах U6 існує значна проблема хабарництва, кілька студентів згадують про можливість закрити сесію за прайс-листом в кабінеті декана чи секретаря декана. Студенти молодших курсів (зокрема старости) інколи звертаються до своїх старших колег за інформацією щодо "цін" для закриття заліків/іспитів в різних викладачів. В інших ЗВО також згадували про випадки хабарництва, проте U6 досить "яскраво" вирізняється на фоні інших трьох.

Причинами поширеності хабарництва є часто – відсутність загальної політики щодо академічної доброчесності, відсутність сміливості, бажання чи можливості у студентів звернутись з скаргою про хабарництво. Це загалом робить цей вид порушення складним для виявлення та подолання.

Причини, що залежать від загальної державної політики

Серед цього блоку причин порушень академічної доброчесності часто згадують слабку підготовку вступників в рамках шкільної програми, їх неспроможність виконувати завдання в рамках університетської освітньої програми. Крім цього студенти та викладачі зазначають, що практики списування та плагіату в університетах успадковані студентами із середньої школи, де зазвичай вчителі майже нічого не розповідають про принципи доброчесності у навчанні, особливо щодо запобігання плагіату.

Вже згадані попередньо причини порушень, як то інформаційна асиметрія у виборі спеціальності/університету студентами при вступі, проблема перевантаженості викладачів чи прив'язка фінансування ЗВО до кількості студентів є також в тій чи іншій мірі залежними від державної політики в сфері освіти.

Загалом, серед виокремлених причин порушень є значна кількість таких, що були взяті до уваги при формуванні політик щодо академічної доброчесності, проте саме впровадження цих політик, особливо в університетах, що отримали низькі оцінки, було виконано не належним чином для досягнення запланованих результатів. Зокрема відсталість у впровадженні політик належним чином помітна в університетах, що були менш успішними, особливо це стосується інформування, навчання у випадку U6, та встановлення заходів контролю та відповідальності в обох випадках U5 та U6. Також практика U3 доводить, що для досягнення кращих результатів варто також зосереджувати увагу на інформуванні та навчанні викладачів щодо дотримання принципів доброчесності. Крім цього, як зазначали неодноразово студенти під час фокус-груп варто зосередити увагу на підвищенні кваліфікації викладачів задля оновлення змісту навчальних програм та осучаснення методик викладання, адже ці фактори на пряму впливають на мотивацію студентів у навчанні.

Варто зазначити, що з деяких питань політики в університетах чи на державному рівні відсутні взагалі, зокрема це стосується проблем пов'язаних із хабарництвом. В жодному із 4 університетів немає стратегії боротьби із цим видом порушення, і відповідно не практикуються жодні заходи щодо усунення цього явища.

Виокремлені причини порушень варті уваги усіх викладачів, адміністрацій ЗВО України, а також державних органів сфери вищої освіти. Ці дані є ключем до

встановлення подальшого порядку денного формування політик щодо академічної доброчесності на різних відповідних рівнях.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За результатами дослідження вдалось провести оцінку впроваджених заходів та компонентів політик щодо академічної доброчесності у 4 ЗВО, визначити причини порушень та окреслити додаткові заходи політик, що можуть бути впроваджені для їх подолання.

Детальний аналіз заходів політик кожного з 4 університетів дає змогу іншим університетам запозичити досвід найбільш успішних ЗВО, що аналізувались, та зрозуміти власні проблеми на прикладах університетів, що не досягли значних успіхів.

Дослідження підтверджує, що ЗВО, в яких практики порушень академічної доброчесності скоротились, впровадили найбільшу кількість заходів, що були виконані повною мірою, і навпаки, ЗВО, що приділяли найменше уваги впровадженню інституційних політик не продемонстрували результатів щодо зменшення практик порушень.

Серед компонентів політик, що мали найбільший ефект у скороченні студентських практик порушень, в результаті порівняння успішних та малоуспішних університетів, можна виокремити компонент інформування студентів та викладачів щодо порушень, компонент навчання навиків академічного письма, а також компонент становлення контролю та відповідальності за порушення. Також дослідження доводить, що лише комплексне впровадження компонентів політик, що аналізувались дозволяє досягти запланованого результату.

При наявності більших ресурсів для проведення подібного дослідження, методологію оцінки заходів політик можна вдосконалити, розширивши критерії оцінювання кожного із заходів політик, що впроваджувались. Також можемо припустити, що в рамках дослідження не було охоплено усіх заходів політик щодо академічної доброчесності, що мають прямий чи опосередкований вплив на скорочення практик порушень.

Проте навіть наявна методологія може стати корисною при самоаналізі власних інституційних політик іншими закладами освіти, що мають на меті визначення проблем щодо академічної доброчесності та пошук їх вирішення.

Окрім цього подібний підхід може бути використаний при верифікації результатів експертної акредитації освітніх програм, що нещодавно була запущена Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, зокрема в частині оцінки політик з академічної доброчесності,

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Academicintegrity.org. (2019). *Academic Integrity Rating System (AIRS) | International Center for Academic Integrity*. [online] Available at: <https://academicintegrity.org/academic-integrity-rating-system-ai/> [Accessed 7 Mar. 2020].

Bertram Gallant, T. (2019). What to do? Learning from the Ukrainian Academic Integrity Movement. [Blog] *ICAI Blog*. Available at: <https://academicintegrity.org/blog/what-to-do-learning-from-the-ukrainian-academic-integrity-movement/> [Accessed 7 Mar. 2020].

Brown, D. (2019). Students are still using tech to cheat on exams, but things are getting more advanced [Blog]. Retrieved 8 March 2020, from <https://phys.org/news/2019-08-students-tech-exams-advanced.html>.

Crossman, G. (2019). Students are still using tech to cheat on exams, but things are getting more advanced [Blog]. Retrieved 8 March 2020, from <https://www.qaa.ac.uk/news-events/blog/combating-essay-mills-and-academic-misconduct>.

Fishman, T. (2012). *Фундаментальні цінності академічної доброчесності* [Ebook] (2nd ed., pp. 1-39). International Center for Academic Integrity, Clemson University. Retrieved 8 March 2020, from https://academicintegrity.org/wp-content/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Ukrainian.pdf.

Fishman, T. (2009). *We know it when we see it” is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright* [Ebook] (pp. 1-5). Clemson University, USA. Retrieved 8 March 2020, from <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1037&context=apcei>.

Glendenning, I., & Foltynnek, T. (2013). *Comparison of policies for Academic Integrity in Higher Education across the European Union* [Ebook]. IPPHEAE Project Consortium. Retrieved 8 March 2020, from <http://plagiarism.cz/ippheae/files/D2-3-00%20EU%20IPPHEAE%20CU%20Survey%20EU-wide%20report.pdf>.

Jeffreys, B., & Main, E. (2018). The YouTube stars being paid to sell cheating. *BBC News*. Retrieved 8 March 2020, from <https://www.bbc.com/news/education-43956001>.

Moriarty, C. (2019). So You Want an Updated (or New!) Academic Integrity Policy [Blog]. Retrieved 8 March 2020, from <https://academicintegrity.org/blog/so-you-want-an-updated-or-new-academic-integrity-policy/>.

Morris, E. (2018). Academic integrity matters: five considerations for addressing contract cheating. *International Journal For Educational Integrity*, 14(1).
<https://doi.org/10.1007/s40979-018-0038-5>

NPR. (2019). *Buying College Essays Is Now Easier Than Ever. But Buyer Beware*. NPR. Retrieved from <https://www.npr.org/2019/04/10/710985799/contract-cheating-colleges-crack-down-on-ghostwritten-essays>

Yee, K. (2019). Preventing Academic Integrity Violations: How to Right-Size and Right-Time the Message [Blog]. Retrieved 8 March 2020, from <https://academicintegrity.org/integrity/preventing-academic-integrity-violations-how-to-right-size-and-right-time-the-message/>.

Інститут освітньої аналітики. (2016). *Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України* [Ebook]. Retrieved 7 March 2020, from https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Analiz_prakt.Akad.dobr.u-ZVO-Ukr_.pdf.

Арієлі, Д. (2019). *Чесно про (не)чесність* (pp. 30-35). Видавництво Старого Лева.

Бахрушин, В., & Ніколаєв, Є. (2018). *Методичні рекомендації для закладів вищої освіти щодо підтримки принципів академічної доброчесності* [Ebook]. Міністерство освіти і науки України. Retrieved 8 March 2020, from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України "Про освіту" (від 16 січня 2020). Київ. Retrieved 8 March 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України "Про вищу освіту" (від 16 січня 2020). Київ. Retrieved 8 March 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Офіційний сайт Верховної Ради України. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України. (від 11 липня 2019). Київ. Retrieved 8 March 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Міжнародний фонд "Відродження". (2015). *Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку* (pp. 49-50). Київ: Східноукраїнський фонд соціальних досліджень. Retrieved from http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf

Проект сприяння академічній доброчесності в Україні - SAIUP. (2019). *Опитування 2016 і 2018 років в університетах-учасниках SAIUP: порівняльний звіт* (pp. 4-15). Київ: Аналітичний центр CEDOS. Retrieved from <https://saiup.org.ua/resursy/opytuvannya-2016-i-2018-rokiv-v-universytetah-uchasnykah-saiup-porivnyalnyj-zvit/>

Проект сприяння академічній доброчесності в Україні - SAIUP. (2019). *Опитування 2016 і 2018 років в університетах-учасниках SAIUP: порівняльний звіт* (pp. 4-15). Київ: Аналітичний центр CEDOS. Retrieved from <https://saiup.org.ua/resursy/opytuvannya-2016-i-2018-rokiv-v-universytetah-uchasnykah-saiup-porivnyalnyj-zvit/>

Проект, Неофіційний текст от 17.12.2015, Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (неофіційний текст). Search.ligazakon.ua. (2015). Retrieved 8 March 2020, from http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT1109.html.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. (2019). *Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності* [Ebook]. Retrieved 8 March 2020, from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%96%D0%97%D0%92%D0%9E-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>.

Сидорчук, О. (2015). *Корупція в вишах: думки і погляди студентів* [Ebook] (pp. 4-12). Фонд "Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва." Retrieved 8 March 2020, from https://dif.org.ua/uploads/pdf/1435401343_3596.pdf.

Сміт, Г. (2008). *Чому студенти списують (за їхніми словами та зі слів інших)* [Ebook] (pp. 1-14). Retrieved 8 March 2020, from https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/UKR_Why_students_cheat.pdf.

Стадний Є., Жерьобкіна Т. Аналітичний центр CEDOS & GFK Ukraine. (2019). *Опитування студентів 2016 та 2018 років в університетах-учасниках SAIUP*. Американські Ради з міжнародної освіти, Проект сприяння академічній доброчесності

в Україні – SAIUP. <https://saiup.org.ua/resursy/opytuvannya-2016-i-2018-rokiv-v-universytetah-uchasnykah-saiup-porivnyalnyj-zvit/>

ДОДАТКИ

Додаток 1. Детальне порівняння рівня практик порушень академічної доброчесності у 2016 та 2018 за відповідями студентів університетів U3, U4, U5, U6 (Таблиця)

Таблиця 24. (Деталізована) Відповіді на запитання «Наскільки часто трапляються наступні види порушень академічної доброчесності на вашому факультеті?». Відповіді «часто трапляються» та «дуже часто». Різниця у відповідях 2016 та 2018 років. Макс. похибка 5,5%. (зелений колір – ситуація покращилась, жовтий - не змінилась, червоний – погіршилась)⁴

		U3		U4		U5		U6		U3	U4	U5	U6
		2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018				
										Зменшення відсотку практик порушень за 2016-2018			
1	Готувати шпаргалки на проміжні контрольні роботи	52%	28%	53%	43%	26%	29%	52%	55%	24%	10%	-3%	-4%
2	Готувати шпаргалки для складання заліків та іспитів	42%	30%	54%	43%	21%	27%	52%	51%	12%	10%	-6%	2%
3	Списувати з власних конспектів на проміжних контрольних роботах	39%	28%	50%	38%	34%	39%	49%	51%	11%	12%	-5%	-2%
4	Списувати з власних конспектів під час складання заліків та іспитів	31%	25%	40%	29%	31%	36%	49%	45%	6%	11%	-5%	5%
5	Списувати з інтернету на проміжних контрольних роботах	29%	25%	47%	32%	20%	25%	39%	42%	4%	15%	-5%	-3%
6	Списувати з інтернету під час складання заліків та іспитів	19%	18%	39%	27%	16%	20%	33%	36%	1%	12%	-4%	-3%
7	Списувати у інших студентів на проміжних контрольних роботах	22%	18%	42%	30%	19%	24%	43%	34%	4%	12%	-5%	9%
8	Списувати у інших студентів під час складання заліків та іспитів	18%	14%	30%	23%	17%	18%	34%	31%	4%	7%	-1%	4%

⁴ Показники таблиці заокруглено до цілих чисел

	Середнє зн. списування	32%	23%	44%	33%	23%	27%	44%	43%	8%	11%	-4%	1%
		U3	U4	U5	U6	U3	U4	U5	U6	U3	U4	U5	U6
		2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	Зменшення відсотку практик порушень за 2016-2018			
9	Домовлятися з викладачем або адміністрацією про оцінку за послуги або винаг	6%	10%	9%	8%	6%	12%	19%	20%	-3%	1%	-7%	-1%
	Середнє зн. хабар	6%	10%	9%	8%	6%	12%	19%	20%	-3%	1%	-7%	-1%
10	Завантажувати готові реферати з інтернету та здавати їх	31%	22%	32%	17%	29%	27%	36%	34%	9%	15%	2%	2%
11	Завантажувати кілька рефератів з інтернету, компілювати та здавати	49%	22%	41%	28%	23%	22%	41%	47%	27%	13%	1%	-6%
12	Завантажувати готові письмові роботи (есе, практичні, лабораторні) з інтерне	17%	19%	31%	20%	17%	22%	28%	30%	-2%	11%	-4%	-1%
	Середнє зн. плагіат	33%	21%	35%	22%	23%	23%	35%	37%	11%	13%	0%	-2%
13	Списувати з робіт старших курсів/інших груп	10%	9%	30%	21%	12%	13%	27%	30%	1%	9%	0%	-4%
14	Купувати готові курсові та дипломні роботи	8%	16%	24%	18%	13%	17%	20%	23%	-8%	7%	-4%	-2%
	Середнє зн. купівля робіт	9%	13%	27%	20%	13%	15%	23%	27%	-3%	8%	-2%	-3%
	Середнє зн. 14 запитань	27%	20%	37%	27%	20%	24%	37%	38%	6%	10%	-3%	0%
	Середнє зн. за 4 категоріями	20%	17%	29%	21%	16%	19%	30%	32%	3%	8%	-3%	-1%

Додаток 2. Сценарій фокус-групових інтерв'ю із студентами

Сценарій фокус-груп

Доброго дня, мене звати _____, я проводжу дослідження аналізу тенденцій щодо академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Саме тому я звернувся до вас про допомогу.

Щиро вдячний вам, що погодились взяти участь у цій фокус-групі.

Наша зустріч є конфіденційною, я не використовуватиму ваших імен при аналізі чи публікації, і пропоную вам представитись під вигаданим ім'ям, якщо вам так буде комфортніше.

Для зручності при аналізі нашої розмови, я записуватиму її на диктофон, проте сам запис не публікуватиметься та використовуватиметься мною лише з дослідницькою метою.

Можете відповідати на запитання тою мовою, якою вам комфортніше спілкуватись.

Для того щоб ми ефективніше побудували нашу розмову пропоную кілька умов:

- Давайте разом вимкнемо звук наших мобільних телефонів, щоб не відволікатись
- Висловлюйте вашу думку на питання вільно, не турбуйтеся, тут немає правильних чи неправильних відповідей
- Давайте поважати думку кожного, не критикувати та не перебивати один одного

Зараз пропоную вам взяти аркуші паперу, які лежать перед вами та підписати їх, знову ж таки, можете не використовувати свої реальні імена, якщо забажаєте.

Питання для вступу:

Розкажіть будь ласка, на якому факультеті ви навчаєтесь, та на якому курсі?

Блок 1. Обізнаність щодо принципів академічної доброчесності

1. Чи відомий для вас термін «академічна доброчесність»? Що він означає? Коли ви вперше його почули?
2. Які види порушень академічної доброчесності ви знаєте?
3. Чи має ваш заклад прийняті положення/кодекс щодо забезпечення принципів академічної доброчесності? Як ви дізнались про нього?
4. Чи проводяться у вашому закладі інформаційні заходи щодо промоції принципів академічної доброчесності, наприклад лекції, семінари, рекламні кампанії,

використання постерів/плакатів, проведення квестів/ігор чи інших заходів? Які саме та як часто?

5. Як часто ваші викладачі згадують під час занять чи поза навчанням про необхідність дотримання правил доброчесності? Перед іспитом/заліком/контрольною? Щодо яких порушень найчастіше застерігають?

6. Як покращити інформування студентів щодо принципів академічної доброчесності?

Блок 2. Створення умов для запобігання порушень

7. Чи були у вас окремі курси чи теми у якихось курсах, де вас навчали, як писати письмові роботи: реферати, курсові, дипломні роботи (чи ті види робіт, які від вас вимагаються)? Чи були у вас окремі заняття з підготовки до написання курсових/дипломних? Про що розповідають чого навчають на подібних курсах?

8. Після виконання завдань, чи отримуєте ви коментарі до робіт від викладачів? Можливо, ви аналізуєте виконані роботи з викладачами чи одногрупниками?

9. Скільки зазвичай вам дають часу на виконання завдання? Чи достатньо вам виділеного на виконання завдання часу? Які причини недостатності часу?

10. Наскільки зрозумілими для вас є завдання, які ставлять перед вами викладачі (коли ви маєте виконати лабораторну, розрахункову...)

11. Якщо говорити про методи оцінювання робіт, то чи завжди є зрозумілим, як саме викладач оцінює роботи? Чи відбувається оцінювання прозоро? Чи надають вам навчально-методичний план курсу на його початку? Яким чином пояснюють вимоги до курсу?

12. Чи маєте ви можливість обирати вибіркові дисципліни? Як це відбувається? Як ставитесь ви до такої можливості? Як кафедра ставиться до такої можливості?

13. Чи маєте ви змогу оцінити курс після його завершення, поділитись коментарями щодо того як він проходив, що варто покращити? Як це відбувається?

14. Як покращити навчання навикам письма? Як покращити умови навчального процесу для забезпечення дотримання АДЧ?

Блок 3. Контроль та відповідальність

15. Чи списували ви коли-небудь на контрольних/заліках/іспитах? Чому? Як до цього ставляться викладачі? Чи є якісь санкції?

16. Чи перевіряють ваші письмові роботи на плагіат? Хто перевіряє? Які саме з письмових робіт проміжні/курсіві/дипломні?

17. Чи часто студенти у вашому закладі можуть вдаватись до плагіату? Яким чином можуть плагіювати? З інтернету, з друкованих видань, перекладаючи тексти з інших мов, з робіт інших студентів? Яка відповідальність передбачена за плагіат?

18. Як ви вважаєте чому викладачі можуть ігнорують порушення? Чому студенти вдаються до порушень?

19. Чи чули ви про випадки купівлі оцінок за проміжні роботи/контрольні/іспити?

20. Чи є у вас вашому закладі етичні комісії чи інший орган, що може розглядати випадки порушень академічної доброчесності? Чи залучені до нього студенти?

21. Як ви вважаєте, що варто змінити в навчальному процесі для підвищення рівня академічної доброчесності у вашому закладі?

Додаток 3. Гайд для проведення експертного напівструктурованого інтерв'ю із викладачами університетів

Ім'я та прізвище респондента/ки:

Посада:

Номер телефону:

Дата проведення інтерв'ю:

1. Як ви оцінюєте ситуацію щодо академічної доброчесності у вашому закладі? Чи змінилась за останні 4 роки?

2. Окресліть, яким чином студентів інформують про важливість дотримання принципів академічної доброчесності? В рамках курсів, через проведення окремих лекцій, семінарів, інших інформаційних заходів.

3. Чи існують у вашому закладі положення про академічну доброчесність/кодекси академічної етики? Якщо так, то хто був долучений до їх розробки? Наскільки дієвим є цей документ? Чи часто до нього звертаються викладачі/студенти? Чи достатньо обізнані з змістом цього документа?

4. До яких, з вашого, досвіду порушень академічної доброчесності студенти вдаються найчастіше? Чому це відбувається?

5. Чи відбувались у вашому закладі заходи для роз'яснення викладачам норм законодавства, рекомендацій МОН, політик ЗВО щодо академічної доброчесності в навчальному процесі? Семінари/тренінги/збори.

6. Чи завжди викладачі реагують на порушення студентами правил доброчесності? Якщо не завжди, то за яких умов та чому?

7. Які санкції передбачені за порушення принципів академічної доброчесності? Як можуть реагувати на різні види порушень викладачі?

8. Чи перевіряють письмові роботи студентів на плагіат? Які саме? Хто саме перевіряє? Які санкції за плагіат передбачені? Чи завжди застосовуються? Коли почали перевіряти? Чи зобов'язані це робити викладачі?

9. Чи існує політика щодо відсотку унікальності тексту письмової роботи?

10. Чи зазначають викладачі критерії оцінювання в рамках курсу та вимоги до письмових робіт в навчально-методичних планах? Чи надають ці плани студентам на початку курсів?

11. Чи є вимоги до кількості сторінок письмових робіт проміжних/курскових/дипломних? Скільки це приблизно?

12. Скільки предметів, що передбачають написання письмових робіт, студент може прослуховувати за 1 семестр?

13. Який мінімальний термін для написання проміжної письмової роботи може бути передбачений? Скільки таких письмових робіт в середньому передбачено за курс?

14. Яким чином студентів навчають академічному письму: структуруванню, написанню різних видів академічних текстів, правил цитування та пошуку необхідної інформації? Чи зобов'язані це робити викладачі в рамках своїх курсів?

15. Чи надають викладачі коментарі студентам до/після оцінювання щодо їхніх проміжних/курсівих/дипломних письмових робіт? Чи зобов'язані це робити?

16. Чи є у вас вашому закладі етичні комісії чи інший орган, що може розглядати випадки порушень академічної доброчесності? Чи залучені до нього студенти?

17. Чи мають студенти змогу оцінити курс після його завершення, поділитись коментарями щодо того як він проходив, що варто покращити? Як це відбувається?

18. На вашу думку, що варто змінити в навчальному процесі задля підвищення рівня академічної доброчесності?